

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn samt lagen om underhållstrygghet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn och lagen om underhållstrygghet ändras så att de innehåller bestämmelser om verkställandet och finansieringen av förmåner i sådana situationer som avses i EU:s förordning om social trygghet.

Det föreslås att det till lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn skall fogas bestämmelser om utbetalning av vårdpenning och vårdtillägg enligt stödet för hemvård av barn i situationer där barn som bor i ett EU- eller EES-land eller i Schweiz på grundval av förordningen om social trygghet har rätt att få förmånen från Finland. Det föreslås att Folkpensionsanstalten skall verkställa utlandsbetalningen av hemvårdsstödet och svara för de kostnader som verkställandet föranleder. Staten finansierar stödet i de fall barnet de facto inte är bosatt i Finland.

I fråga om lagen om underhållstrygghet föreslås att verkställandet av underhållsstödet koncentreras till en enda kommun i de fall barnets hemkommun inte är i Finland men barnet på grundval av förordningen om social trygghet har rätt att få underhållsstöd från Finland. Det föreslås att social- och hälsovårdsministeriet i dessa fall ingår ett uppdragsavtal om verkställigheten med kommunen. Staten svarar till fullo för finansieringen av de stöd som betalas till andra EU- eller EES-länder och för de kostnader som verkställandet föranleder. Det föreslås att staten också skall ersätta den kommun som ingått uppdragsavtal för de kostnader som uppstår

på grund av tillhandahållandet av sakkunskap i anslutning till tillämpningen av förordningen och på grund av informationen till andra kommuner.

Det föreslås dessutom att det till lagen om underhållstrygghet fogas en bestämmelse om att Folkpensionsanstalten skall få tillgång till uppgifter som behövs i den samordning av förmåner som avses i förordningen om social trygghet.

När det gäller underhållsstödet är det troligen fråga om ett temporärt arrangemang på två år, eftersom underhållsstödet inte längre kommer att höra till tillämpningsområdet för förordningen om social trygghet efter att den reviderade förordningen träder i kraft, uppskattningsvis år 2007.

I propositionen föreslås vidare att lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn skall ändras så att vårdpenningens belopp enligt stödet för hemvård av barn för ett barn under tre år i familjen höjs från nuvarande 252,28 euro till 294,28 euro per kalendermånad och att vårdpenningens belopp enligt stödet för privat vård av barn höjs från nuvarande 117,73 euro till 137,33 euro.

Dessutom föreslås att det till lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn fogas bestämmelser om en årlig justering av vårdtilläggets belopp.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft vid ingången av 2005. Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2005 och avses bli behandlad i samband med den.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Enligt lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) är en förutsättning för att stöd för hemvård skall betalas ut att barnet faktiskt är bosatt i Finland. Också i lagen om underhållstrygghet (671/1998) uppges att underhållsstöd endast betalas till barn som är bosatta i Finland.

Enligt EG-domstolens avgörande av den 7 november 2002 (C-333/00 Maaheimo, nedan Maaheimo-domen) är det finländska stödet för hemvård av barn en familjeförmån i den mening som avses i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, nedan förordningen om social trygghet. Enligt domstolens avgörandepaxis (C-85/99 Offermanns av den 15 mars 2001, nedan Offermanns-domen, och C-255/99 Humer av den 5 februari 2002, nedan Humer-domen) anses vid tillämpningen av gemenskapslagstiftningen också underhållsstöd vara en familjeförmån i den mening som avses i förordningen.

Förordningen om social trygghet fastställer om medlemsstatens lagstiftning om social trygghet skall tillämpas på personen i fråga och om staten skall betala förmåner också till personer som bor i andra medlemsländer. Eftersom stödet för hemvård av barn och underhållsstödet på grundval av ovan nämnda domstolsavgöranden är familjeförmåner enligt förordningen om social trygghet bör dessa i enlighet med förordningen betalas för barn till sådana arbetstagare eller arbetslösa personer som omfattas av den sociala tryggheten i Finland, även då barnet bor eller vistas i ett annat EU- eller EES-land eller i Schweiz. Stödet för hemvård av barn och underhållsstödet skall också i enlighet med förordningen samordnas med familjeförmåner som betalats ut från annat håll.

Förordningen om social trygghet utgör i Finland direkt tillämplig rätt. För att de rättigheter som förordningen garanterar skall

kunna tillgodoses krävs dock att det på nationell lagnivå utfärdas bestämmelser om internationella situationer och att det skapas en praxis för att förmånerna skall kunna betalas ut i praktiken.

Förordningen om social trygghet genomgår som bäst en revidering. Den reviderade förordningen om social trygghet jämte tillämpningsförfordningar träder sannolikt i kraft tidigast år 2007. Förmåner såsom underhållsstödet kommer inte att omfattas av den reviderade förordningen. Det är därmed endast aktuellt att betala ut underhållsstöd till andra EU- eller EES-länder fram till dess att den reviderade förordningen träder i kraft. Stödet för hemvård av barn kommer däremot fortsättningsvis att omfattas av förordningen om social trygghet.

Efter att EG-domstolen meddelade Maaheimo-domen har social- och hälsovårdsministeriet och Folkpensionsanstalten genom förhandlingar år 2002 avtalat om verkställandet av stödet för hemvård av barn i enlighet med förordningen om social trygghet samt om fördelningen av det kostandsansvar detta föranleder. Stöd kan under vissa förutsättningar också betalas för ett i en annan medlemsstat bosatt barn till en person som arbetar i Finland. Om barnet inte är bosatt i Finland står staten för stödkostnaderna. Folkpensionsanstalten svarar också för att betalningen av stödet för hemvård av barn verkställs till andra medlemsstater. Även om förordningen om social trygghet utgör gällande rätt bör det i lag ingå bestämmelser om finansieringen av det stöd för hemvård av barn som betalas till utlandet och om praxisen för detta.

Sommaren 2003 blev det i praktiken aktuellt att betala ut underhållsstöd till utlandet. Då inkom den första ansökan om underhållsstöd där en person, som på grundval av förordningen om social trygghet var berättigad till underhållsstöd från Finland, ansökte om underhållsstöd även om barnet inte hade sin hemkommun i Finland. I detta enskilda fall sköttes betalningen av underhållsstödet ge-

nom temporära arrangemang i och med att det ingicks ett uppdragsavtal med den kommun som tog emot ansökan om underhållsstöd. Enligt avtalet sörjde kommunen för verkställandet av underhållsstödet och betalade ut stödet till ifrågavarande barns vårdnadshavare i utlandet. I nämnda fall behövde underhållsstöd inte drivas in. Staten stod för stödkostnaderna.

Det är problematiskt att tillämpa förordningen om social trygghet på underhållsstödet. Besluten om beviljande och utbetalning av underhållsstöd fattas i kommunerna, som också sköter om indrivningen av underhållsbidrag. Problematiska är förutom frågorna kring finansiering och verkställande också förfarandet i anslutning till indrivningen av underhållsstöd i de fall barnet bor utomlands. Indrivningen av underhållsbidrag utgör i dagens läge en rätt besvärlig del av de kommunala uppgifterna i anslutning till tryggheten av underhåll av barn. Indrivning av bidrag från utlandet kräver särskilt kunnande. De prestationer som drivits in hos den underhållsskyldige bör också betalas till barn i utlandet ifall barnet bor i ett annat medlemsland.

Både stödet för hemvård av barn och underhållsstödet skall enligt förordningen om social trygghet samordnas med familjeförmåner som betalas ut från andra länder. Även om den stat där arbetstagaren arbetar har primärt ansvar för att familjeförmåner betalas ut kan barnets bosättningsland ha sekundärt ansvar för utbetalandet av förmånerna. Om familjeförmånerna enligt lagstiftningen i barnets bosättningsland är större än förmånerna i den stat som primärt betalar ut förmånerna skall bosättningsstaten betala ut skillnaden mellan förmånerna åt barnet. Tillämpningen av förordningens bestämmelser orsakar komplicerade situationer där medlemsstaternas ansvar för utbetalandet av förmåner utreds. Dessutom måste förmånsbeloppet i olika medlemsstater jämföras sinsemellan och den kompletterande delen betalas mellan två eller flera stater.

Folkpensionsanstalten är ett förbindelseorgan som utsetts enligt rådets förordning om tillämpningen av förordningen om social trygghet (EEG) nr 574/72, nedan tillämpningsförordningen, och har därmed till upp-

gift att förmedla uppgifter om utbetalningen av familjeförmåner mellan ansvariga institutioner och myndigheter i olika länder. När det gäller stödet för hemvård av barn har Folkpensionsanstalten i egenskap av den myndighet som verkställer förmånerna tillgång till de uppgifter som behövs i samordnandet av förmåner. Den gällande lagstiftningen medger att de uppgifter som Folkpensionsanstalten redan nu har används i samordnandet. När det gäller underhållsstödet finns uppgifterna däremot hos kommunerna, som på grundval av gällande lagstiftning inte kan överlåta uppgifterna till Folkpensionsanstalten. För att Folkpensionsanstalten skall få tillgång till dessa uppgifter måste en bestämmelse om detta fogas till lagen om underhållstrygghet.

Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte i mars 2002 en arbetsgrupp för att utreda problem i anslutning till tillämpningen av den bosättningsbaserade sociala tryggheten i Finland. Den s.k. SOLMU 3-gruppen framförde i sin rapport, som färdigställdes i juni 2003 (Social- och hälsovårdsministeriets arbetsgruppspromemorior 2003:22), bl.a. att lagstiftningen om stöd för hemvård och privat vård av barn och lagstiftningen om underhållsstöd skall ändras för att förordningen om social trygghet skall kunna tillämpas. Arbetsgruppen anser att det genom lag bör utfärdas bestämmelser om verkställandet av förmåner samt om kommunernas och statens kostnadsansvar i de situationer som avses i förordningen om social trygghet. Enligt arbetsgruppen bör det också utredas hur förmånerna kan samordnas och på vilket sätt bestämmelserna om rätten till uppgifter och överlåtelse av uppgifter måste ändras. Arbetsgruppen föreslog också att det bedöms huruvida det är nödvändigt att göra andra principiella ändringar i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn. Beträffande lagen om underhållstrygghet föreslog arbetsgruppen att beviljandet av underhållsstöd till utlandet och därtill anknuten indrivning koncentreras till ett ställe samt att det utreds om de internationella situationerna eventuellt orsakar behov av att ändra lagstiftningen om indrivningen av underhållsbidrag.

I juni 2003 tillsatte social- och hälsovårdsministeriet en arbetsgrupp med uppgift att ut-

reda utbetalning av hemvårdsstöd och underhållsstöd till utlandet i enlighet med förordningen om social trygghet (Social- och hälsovårdsministeriets arbetsgruppspromemorior 2004:6). Arbetsgruppen hade som mål att utreda behovet av en revidering av den nationella lagstiftningen om hemvårdsstöd och underhållsstöd och av praxisen för beviljandet av förmåner, på så vis att det skall vara möjligt att betala ut förmåner i de internationella situationer som avses i förordningen om social trygghet. I anslutning till detta måste arbetsgruppen utreda om barn som bor eller vistas utomlands har rätt till hemvårdsstöd och underhållsstöd, hur förmånerna borde finansieras och verkställas, hur förmånerna kunde samordnas, hur bestämmelserna lyder i fråga om myndigheternas rätt till uppgifter och överlåtelse av uppgifter samt vilka andra nödvändiga lagstiftningsreformer som borde genomföras. Utöver frågan gällande förmåner till barn som bor utomlands dryftade arbetsgruppen också frågan om hur förordningen om social trygghet skall tillämpas på förmåner som betalas till barn som bor i Finland i de situationer där barnet har rätt till förmåner från utlandet. Arbetsgruppen föreslog att det görs ändringar i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn och i lagen om underhållstrygghet. Lagförslagen i regeringens proposition har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet utgående från de förslag som arbetsgruppen ger i sin promemoria och utgående från utlåtanden om förslagen.

Utöver bestämmelserna om samordning och finansiering av förmåner och rätten till uppgifter föreslås att det till lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn fogas bestämmelser som ovan nämnda arbetsgrupp har föreslagit att skall utfärdas beträffande en justering av vårdtilläggets belopp enligt stödet för hemvård och privat vård av barn.

Lagförslaget innehåller dessutom ett förslag till höjning av den vårdpenning som enligt stödet för hemvård av barn betalas för ett barn och höjning av vårdpenningen enligt stödet för privat vård av barn. Förslaget hänför sig till programmet för statsminister Vanhanens regering, i vilket det anges att nivån på hemvårdsstöd höjs år 2005.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning och praxis

Den nationella lagstiftningen om stöd för vård av barn

I lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn föreskrivs om ekonomiskt stöd för ordnande av vård av barn. Som stöd för vård av barn betalas stöd för hemvård av barn och stöd för privat vård av barn, vilka utgör alternativ till den kommunalt ordnade barndagvården, samt partiell vårdpenning som är en ersättning för det inkomstbortfall som föräldrar föranleds vid förkortad arbetstid.

En förutsättning för erhållande av stöd för vård av barn är att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare inte väljer en dagvårdsplats enligt 11 a § 1 mom. i lagen om barndagvård (36/1973) och att barnet faktiskt är bosatt i Finland.

Med stöd för hemvård av barn avses enligt 2 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn ett ekonomiskt stöd som betalas till en förälder eller annan vårdnadshavare för ordnande av vården av ett barn. Enligt 3 § i lagen föreligger rätt till stöd för hemvård av barn endast om barnet inte har fyllt tre år och inte får kommunal dagvård eller om barnet hör till samma familj som ett annat barn under tre år som berättigar till vårdpenning och som vårdas på samma sätt.

Stödet för hemvård av barn består av vårdpenning, inkomstrelaterat vårdtillägg och eventuellt kommuntillägg. Enligt 20 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn kan vårdpenningen eller vårdtillägget enligt beslut av kommunen betalas förhöjt med ett belopp som kommunen bestämmer, och denna höjning kallas kommuntillägg. Efter EG-domstolens Maaheimo-dom anses dock endast vårdpenningen och vårdtillägget enligt stödet för hemvård av barn vara sådana familjeförmåner enligt förordningen om social trygghet som betalas till andra EU- eller EES-länder.

Enligt 4 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn betalas vårdpenning för varje barn i familjen som berättigar till stöd, och beloppet beror på barnens ålder och an-

tal. År 2004 är vårdpenningen för ett barn under tre år i familjen 252,28 euro och 84,09 euro för varje följande barn under tre år samt 50,46 euro per kalendermånad för varje annat barn.

Bestämmelser om vårdtillägget finns i 5 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn. Vårdtillägg betalas för ett barn i familjen som berättigar till vårdpenning enligt stödet för hemvård av barn. Vårdtillägget är inkomstrelaterat, och dess fulla belopp är 168,19 euro per kalendermånad. Om familjens månadsinkomster överskrider en inkomstgräns som bestäms enligt familjens storlek minskar vårdtilläggets fulla belopp med en procentandel av de överskridande inkomsterna som bestäms enligt familjens storlek.

Stödet för privat vård av barn är ett alternativ till kommunalt ordnad dagvård i de fall föräldrarna vill ordna privat vård för sitt barn. Stödet betalas till en vårdproducent som anges av en förälder eller annan vårdnadshavare för ordnande av vården av ett barn. Stödet kan bestå av vårdpenning samt av ett vårdtillägg som bestäms enligt familjens storlek och inkomster och av ett eventuellt kommundillägg. Rätt till stöd för privat vård av barn föreligger tills barnet inleder den grundläggande utbildningen. Stöd betalas på det villkor att föräldrarna eller andra vårdnadshavare inte i fråga om något barn utnyttjar sin rätt till stöd för hemvård av barn.

Enligt 4 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn är vårdpenningens belopp enligt stödet för privat vård av barn 117,73 euro per kalendermånad för varje barn i familjen. Vårdpenningen är dock 58,87 euro per kalendermånad om barnet under ett verksamhetsår omedelbart innan det som läropliktig inleder den grundläggande utbildningen deltar i kommunalt ordnad deltidsvård eller förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998) eller om barnet i enlighet med 25 § 2 mom. eller 27 § i lagen om grundläggande utbildning inleder den grundläggande utbildningen ett år tidigare än vad som bestäms i 25 § 1 mom. i sagda lag.

Enligt 8 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn sörjer Folkpensionsan-

stalten för att stödet för vård av barn verkställs. Vad kommundillägget beträffar kan kommunen i fråga och Folkpensionsanstalten komma överens om att Folkpensionsanstalten verkställer kommundillägget enligt de grunder som kommunen beslutar om. En del kommuner sköter själva administrationen kring utbetalningen av kommundillägget.

Enligt 9 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn betalar kommunen ersättning till Folkpensionsanstalten för de kostnader som föranleds av stöd som har betalats enligt lagen. Som grund för ersättningsansvaret för kostnaderna används de stöd som skall betalas på grund av de föräldrars eller andra vårdnadshavares rätt till stöd vars hemkommun enligt lagen om hemkommun (201/1994) denna kommun är månadens första dag. Om den som har rätt till stöd på grund av studier, arbete eller andra motsvarande orsaker vistas annanstans än i sin hemkommun och hans eller hennes hemkommun enligt lagen om hemkommun inte ändras av denna orsak, utgör det till honom eller henne betalda stödet dock grund för ersättningen för kostnaderna till den kommun där personen i fråga vistas månadens första dag.

Lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (733/92) tillämpas på utgifter som kommunen förorsakas på grund av stödet för vård av barn. Lagen tillämpas dock inte på utgifter som orsakas av eventuella kommundillägg.

Tillämpningspraxis vid utbetalning av hemvårdsstöd till utlandet

Innan EG-domstolen meddelade Maaheimo-domen gällande det finländska stödet för hemvård av barn betalades inte stöd till utlandet. Finland ansåg att stödet för hemvård av barn inte var en familjeförmån i den mening som avses i förordningen om social trygghet, utan att det var fråga om sådan socialvård som avses i artikel 4.4 och som inte omfattas av förordningen.

Tillämpningspraxisen ändrades efter att EG-domstolen, på Finlands prövningsnämnds begäran om förhandsavgörande, meddelade ovan nämnda Maaheimo-dom den 7 november 2002. Enligt EG-domstolen är det finländska stödet för hemvård av barn en

sådan familjeförmån enligt artikel 4.1 h i förordningen om social trygghet som vid tillämpningen av EG:s lagstiftning om social trygghet skall betalas för ett barn som följer med en utsänd arbetstagare, tjänsteman eller arbetsökande som vistas i en annan medlemsstat men som omfattas av den sociala tryggheten i Finland. Däremot betalas inget hemvårdsstöd för barn som vistas i en annan EU- eller EES-stat och som följer med studerande, eftersom förordningens bestämmelser om familjeförmåner inte gäller studerande och i allmänhet inte heller personer som är i EU:s tjänst.

Det stöd för hemvård av barn som anses vara en familjeförmån skall på motsvarande sätt betalas för barn till personer som arbetar som EU- eller EES-arbetstagare i Finland och där barnet bor i en annan medlemsstat och inte är försäkrat i Finland, om detta följer av prioriteringsbestämmelserna rörande utbetalningen av familjeförmåner enligt förordningen om social trygghet. Till följd av domen förutsätter utbetalandet av stöd för hemvård av barn inte längre att barnet faktiskt är bosatt i Finland. Om förutsättningarna enligt EG-lagstiftningen och den nationella lagstiftningen föreligger måste stöd för hemvård av barn, i likhet med barnbidraget, även betalas för barn som bor eller vistas i en annan EU- eller EES-stat eller i Schweiz.

EG-domstolens dom gäller enbart stöd för hemvård av barn, inte stöd för privat vård av barn och inte heller partiell vårdpenning. I det hemvårdsstödet som betalas till utlandet ingår inte heller något kommuntillägg, utan som stöd för hemvård kan endast betalas den lagstadgade vårdpenningen och det lagstadgade vårdtillägget, förutsatt att förutsättningar för beviljande föreligger. Finska staten svarar för finansieringen av det hemvårdsstödet som betalas för barn som vistas utomlands. Om hemvårdsstöd betalas för barn till en EU- eller EES-arbetstagare som arbetar i Finland är det EU- eller EES-arbetstagarens vistelsekommun i Finland som står för kostnaderna.

Den nationella lagstiftningen om underhållsstöd

Enligt 1 och 3 § i lagen om underhåll för

barn (704/1975) svarar föräldrarna för barnets underhåll tills barnet fyller 18 år. Enligt lagens 4 § kan det fastställas att underhållsbidrag skall betalas till barnet om en förälder inte på annat sätt sörjer för barnets underhåll eller om barnet inte stadigvarande bor hos sin förälder.

Om barnet av någon orsak inte får tillräckligt med underhåll av föräldrarna är han eller hon berättigad till underhållsstöd. Om underhållsstöd föreskrivs i lagen om underhållstrygghet och i förordningen om underhållstrygghet (672/1998). Enligt 1 § i lagen om underhållstrygghet betalas för tryggande av underhåll för ett i Finland bosatt barn under 18 år underhållsstöd till barnet. Ett barn anses vara bosatt i Finland om det har hemkommun i Finland enligt lagen om hemkommun. Enligt den nationella lagstiftningen om underhållstrygghet betalas underhållsstöd inte till barn som bor utomlands.

En förutsättning för betalningen av underhållsstöd är att underhållsskyldigheten har avgjorts genom verkställbart avtal, beslut eller dom. Om förutsättningarna för betalning av underhållsstöd föreskrivs i 5 § i lagen om underhållstrygghet. Underhållsstöd skall huvudsakligen betalas när den underhållsskyldige har försummat att betala underhållsbidrag. Underhållsstöd kan också betalas i situationer där det inte finns någon återbetalningsskyldig person, t.ex. om barnet har fötts utom äktenskap och faderskapet inte har fastställts. Underhållsstöd kan också betalas när underhållsbidraget inte har kunnat fastställas samtidigt med fastställandet av faderskapet, likväl högst under sex månader från det att faderskapet genom laga kraft vunnet beslut har fastställts. Underhållsstöd kan betalas på grund av en förälders bristande försörjningsförmåga när underhållsskyldigheten har avgjorts genom verkställbart avtal, beslut eller dom, men utbetalning av underhållsbidrag överhuvudtaget inte har fastställts eller underhållsbidragets belopp fastställts till ett mindre belopp än beloppet för fullt underhållsstöd. Underhållsstöd kan också beviljas när en adoptant ensam adopterat ett barn.

I anslutning till underhållsstödet sker ingen behovsprövning beträffande t.ex. sökandens förmögenhet. Enligt 10 § 1 mom. i lagen om underhållstrygghet betalas underhållsstöd i

huvudsak till den som ansöker om stöd, dvs. i allmänhet den av föräldrarna som har vårdnaden om barnet. Eftersom stödet är avsett för barnet bör stödtagaren alltid vara den person som i praktiken bor med barnet och sörjer för barnets dagliga behov.

År 2004 är underhållsstödets fulla belopp 118,15 euro per månad. Om den underhållsskyldige försummar att betala underhållsbidrag får barnet underhållsstöd till fullt belopp. Om underhållsstöd beviljats med anledning av att det underhållsbidrag en förälder på grund av bristande underhållsförmåga har betalat är mindre än stödet, får barnet skillnaden mellan det fulla underhållsstödet och underhållsbidraget. Denna skillnad utgör en del av det underhållsstöd som inte ersätts, dvs. den underhållsskyldige måste inte kompensera kommunen för stödet även om han eller hon försummar att betala underhållsbidrag.

Enligt 3 § i lagen om underhållstrygghet beviljas underhållsstöd av det organ som svarar för underhållsfrågor i barnets hemkommun. Barnets hemkommun svarar också för finansieringen. På grundval av 4 § i lagen om underhållstrygghet får kommunen för underhållskostnaderna statsandel enligt lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården.

Enligt 15 § i lagen om underhållstrygghet inverkar betalning av underhållsstöd inte på den underhållsskyldiges plikt att betala underhållsbidrag till fullt belopp. Efter att kommunen har beslutat att betala underhållsstöd övergår rätten att hos den underhållsskyldige driva in obetalda underhållsbidrag inklusive dröjsmålsränta beräknad enligt 16 b § i lagen om underhåll för barn till den kommun som betalar stödet. Kommunen har rätt att vid behov driva in fordran i utsökningsväg. Kommunens ensamrätt i fråga om indrivningen fortbestår så länge kommunen har en regressfordran som kan drivas in.

När olika kommuners organ betalt underhållsstöd för skilda tidsperioder har, enligt 15 § i lagen om underhållstrygghet, det organ som senast beviljat underhållsstöd rätt att driva in alla obetalda underhållsbidragsposter. Om fördelningen av medel som influtit genom indrivning hos den underhållsskyldige föreskrivs i 18 § i lagen om underhållstrygg-

het. Medel som drivs in hos den underhållsskyldige är främst avsedda att täcka fordran på barnets underhåll, dvs. skillnaden mellan underhållsstödet och underhållsbidraget och den dröjsmålsränta som slås på för denna fordran. Först därefter täcks kommunens regressfordran. Fördelningen av indrivna medel mellan olika kommuner sköts av den kommuns organ som senast beviljat underhållsstöd. Det kommunala organet har rätt att dra av ett åtgärdsarvode från de belopp som redovisas till de andra kommunerna.

På grundval av 20 § i lagen om underhållstrygghet kan den underhållsskyldige ansöka om att befrias från återbetalningsskyldigheten när det gäller underhållsbidraget om försummelsen att betala underhållsbidrag föranletts av den underhållsskyldiges insolvens. Befrielsen gäller endast det underhållsstöd som kommunen betalar. Om det fastställda beloppet underhållsbidrag är större än underhållsstödet skall företrädaren för barnet besluta om han eller hon avstår från att kräva in den del som överstiger underhållsstödet.

Temporära arrangemang för utbetalning av underhållsstöd till utlandet

Innan EG-domstolen år 2001 och 2002 meddelade Offermanns- och Humer-domarna beträffande underhållsbidragsförskott i Österrike ansågs inte underhållsstöd vara en familjeförmån som omfattas av förordningen om social trygghet och stödet betalades inte till barn som bodde i andra EU- eller EES-stater. Efter EG-domstolens avgöranden skall förordningen om social trygghet tillämpas också på underhållsstöd. På så vis har ett barn som bor i en annan medlemsstat på grundval av förordningen rätt till underhållsstöd från Finland om den person som arbetar i Finland eller får arbetslöshetsförmåner från Finland har försummat att betala underhållsbidrag.

Sommaren 2003 blev det aktuellt att i Finland betala ut underhållsstöd till utlandet på grundval av förordningen om social trygghet. Vid denna tidpunkt inlämnades veterligen den första ansökan om underhållsstöd för barn som bor utomlands. I ifrågavarande fall hade kommunen tidigare betalat underhållsstöd till barnen, som hade flyttat till Sverige

med sin mamma. Familjen hade ansökt om underhållsstöd från Sverige men fått avslag på den grunden att det enligt förordningen om social trygghet i första hand är Finland som ansvarar för utbetalandet av underhållsstöd.

Fadern till barnen bor i Finland och får arbetslöshetsförmån här. Barnens mor arbetar inte i Sverige. I en sådan situation ansvarar Finland primärt för utbetalningen av underhållsstöd till familjen. Ett problem i tillämpandet av förordningen om social trygghet på det finländska underhållsstödet är att det i dylika fall inte enligt den nationella lagstiftningen finns någon kommun som är skyldig att betala förmånen. I lagen om underhållstrygghet är utbetalandet av underhållsstöd bundet till att barnet bor i kommunen. Enligt den nationella lagstiftningen kan kommunen ge avslag på ansökan om underhållsstöd.

Innan dessa förslag till lagändringar tillkom beviljades, i de enskilda fall som presenterats, underhållsstöd till utlandet genom specialarrangemang som enbart baserar sig på förordningen om social trygghet. I det fall av ansökan om underhållsstöd som aktualiserades år 2003 ingicks ett uppdragsavtal med den kommun som tog emot ansökan. Kommunen sörjer för beviljandet och utbetalandet av underhållsstöd till utlandet i enlighet med lagen om underhållstrygghet. Enligt uppdragsavtalet står staten för de kostnader som betalades av underhållsstöd föranleder. De medel som behövs för betalandet av underhållsstöd till utlandet betalas varje månad till kommunens konto på förhand.

När det gäller skötseln av de fall som aktualiseras år 2004 har ett uppdragsavtal ingåtts med Helsingfors stad. Enligt uppdragsavtalet sörjer Helsingfors stad för beviljandet och utbetalandet av underhållsstöd till utlandet i enlighet med lagen om underhållstrygghet samt sörjer vid behov för indrivningen av underhållsbidrag. Enligt uppdragsavtalet står staten för de kostnader som underhållsstöden och verkställandet föranleder. Staten ersätter, i form av kostnader i anslutning till verkställandet, dessutom kostnader som Helsingfors stad förorsakas på grund av tillhandahållandet av sakkunskap rörande tillämpningen av förordningen om social trygghet och på grund av informationen till andra kommuner.

Kostnadsersättningarna för hela år 2004 betalas i efterhand som en enda post i början av år 2005. När det gäller samordnandet av familjeförmåner får Helsingfors stad vid behov sakkunnighjälp från social- och hälsovårdsministeriet och från Folkpensionsanstalten. Social- och hälsovårdsministeriet har sänt ett kommunmeddelande om arrangemangen till de kommunala organ som handhar frågor gällande underhållstrygghet. De kommunala organen har uppmanats att hänvisa ansökningar som gäller underhållsstöd till utlandet till Helsingfors stads socialverk, byrån för familjeärenden.

Erhållande av uppgifter för samordnandet av förmåner

Stödet för hemvård av barn och underhållsstödet skall i enlighet med förordningen om social trygghet samordnas med familjeförmåner som betalas ut från andra länder. I de familjeförmånsärenden som anknyter till förordningen om social trygghet är Folkpensionsanstalten det förbindelseorgan i Finland som avses i bilaga 4 i tillämpningsförordningen.

Folkpensionsanstalten verkställer, med undantag av underhållsstödet, andra finländska familjeförmåner som avses i förordningen om social trygghet. Till familjeförmåner räknas i Finland barnbidraget, folkpensionens barn tillägg, stödet för hemvård av barn och underhållsstödet. Folkpensionsanstalten har i egenskap av verkställande myndighet tillgång till bl.a. uppgifter om stödet för hemvård av barn, men i samordnandet av förmåner behöver Folkpensionsanstalten dessutom få uppgifter om utbetalningen av underhållsstöd av kommunerna.

Vad stödet för hemvård av barn beträffar har Folkpensionsanstalten rätt att få uppgifter av de kommunala myndigheterna. Enligt 23 a § 1 mom. i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn har Folkpensionsanstalten och besvärinstanserna enligt ifrågavarande lag på begäran och utan hinder av sekretessbestämmelserna och andra begränsningar i fråga om erhållande av uppgifter rätt att avgiftsfritt få sådana uppgifter som behövs för avgörandet av ett ärende eller annars för verkställigheten av ett enskilt uppdrag enligt

ifrågavarande lag av statliga och kommunala myndigheter samt andra offentligträttsliga samfund.

Lagen om underhållstrygghet innehåller inte motsvarande bestämmelser om erhållande av uppgifter.

Enligt 24 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn har Folkpensionsanstalten när den behandlar en förmån enligt ifrågavarande lag i enskilda fall rätt att använda sådana uppgifter som den fått för skötseln av andra uppdrag som ålagts den, om det är uppenbart att de påverkar en förmån enligt ifrågavarande lag och om uppgifterna enligt lag skall beaktas vid beslutsfattandet och om Folkpensionsanstalten även annars har rätt att få uppgifterna särskilt. Bestämmelsen kan tolkas på så sätt att Folkpensionsanstalten, på grundval av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn och den bestämmelse gällande erhållande av uppgifter som det föreslås att fogas till lagen om underhållstrygghet, kan använda de uppgifter den fått också för att samordna förmånerna.

Verkställandet av förordningen om social trygghet förutsätter informationsutbyte mellan såväl inhemska som utländska instanser. På grund av samordnandet av förmåner står Folkpensionsanstalten i kontakt med myndigheter och inrättningar i utlandet. Detta utbyte av uppgifter grundar sig på förordningen om social trygghet och tillämpningsförordningen. Om utlämnande av uppgifter föreskrivs dessutom i 46 e § i folkpensionslagen (347/1956, ändrad genom lag 682/2002). Utlämnandet av uppgifter till utlandet förutsätter enligt 30 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) att det samarbete mellan myndigheterna, om vilket man ber om uppgifter, grundar sig på en för Finland bindande överenskommelse eller rättsakt. På grundval av förordningen om social trygghet är det möjligt att lämna ut uppgifter till utlandet.

Justering av vårdtilläggets belopp enligt stödet för hemvård och privat vård av barn

Enligt 5 och 6 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn kan utöver vårdpenning även inkomstrelaterat vårdtillägg betalas ut som stöd för hemvård och

privat vård av barn. När stöd för vård av barn beviljas fattas beslut om stödet, och därmed också om vårdtilläggets belopp, ofta för en mycket lång tid framöver. Utgångspunkten är att stöd för hemvård av barn beviljas tills barnet fyller tre år och stöd för privat vård av barn tills barnet såsom läropliktigt inleder den grundläggande utbildningen. Enligt 6 § 4 mom. i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn skall Folkpensionsanstalten justera vårdtilläggets belopp om de inkomster som påverkar vårdtillägget har förändrats väsentligt eller om det annars finns anledning att justera det. Enligt 23 § i lagen är stödtagare skyldiga att meddela Folkpensionsanstalten om förändringar i sina inkomster. I lagen finns dock inga bestämmelser om att Folkpensionsanstalten skall ha möjlighet att ålägga stödtagare att t.ex. årligen meddela sina inkomster för att vårdtilläggets belopp skall kunna justeras.

2.2. Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet

Revideringen av förordningen om social trygghet

Den gällande förordningen om social trygghet revideras. Avsikten är att förordningen skall ersättas med en ny förordning som Europaparlamentet och Europarådet utfärdade den 29 april 2004 (EG) nr 883/2004. Revideringen inleddes under Finlands ordförandeskapsperiod år 1999. Den nya förordningen jämte tillämpningsförordning träder sannolikt i kraft tidigast år 2007.

Sommaren 2003 lade Österrike, Tyskland, Finland, Sverige, Danmark och Belgien fram ett skriftligt förslag i rådets arbetsgrupp för sociala frågor enligt vilket förmåner såsom underhållsstöd inte skall ingå i förordningens tillämpningsområde. För Finlands del innebär förslaget att förordningen inte skulle tillämpas på det underhållsstöd som regleras i den finska lagstiftningen. Rådet gick in för att i definitionen på familjeförmån inte innefatta underhållsstöd (artikel 1 punkt z). I inledningen till förordningen konstateras att underhållstöden är förskott som går att återkräva och som är avsedda att kompensera för en förälders underlåtenhet att uppfylla sin

rättsliga underhållsskyldighet till sitt eget barn, vilket är en skyldighet som härrör från familjerätten. Det konstateras vidare att underhållsstöd därför inte skall betraktas som en direkt förmån ur det samlade stödet till familjer. Med anledning av dessa särdrag bör samordningsreglerna inte tillämpas avseende sådana underhållsstöd. I bilaga I till förordningen finns en förteckning över de medlemsländer där underhållsstöd inte anses vara en familjeförmån. I förteckningen nämns följande medlemsländer och den lagstiftning som rör ländernas underhållsstöd: Belgien, Danmark, Tyskland, Frankrike, Österrike, Portugal, Finland och Sverige.

Det är därmed endast aktuellt att betala ut underhållsstöd till utlandet fram till dess att den nya förordningen träder i kraft.

Finland lade dessutom fram ett förslag om särbehandling av det finländska systemet för hemvårdsstöd. Finland föreslog att det införs en undantagsbestämmelse enligt vilken det finländska stödet för hemvård och privat vård av barn endast betalas till personer som är bosatta på finländskt territorium och till deras familjemedlemmar. Som motivering framlades att det finländska systemet har vissa särdrag och bl.a. att stödet för hemvård och privat vård av barn är alternativ till rätt till dagvårdsplats som är tryggad som subjektiv rätt. I den respons som andra länder och kommissionen gav under behandlingens gång konstaterades bl.a. att Maaheimo-domen är så klar att domstolen i ett eventuellt nytt fall skulle anse att förmånen återigen är en förmån som skall betalas ut till andra länder, även om det fanns en gällande undantagsbestämmelse. Slutresultatet av beredningen var att samtliga bestämmelser om familjeförmåner i förordningen, även bestämmelserna om betalning till utlandet, tillämpas på stödet för hemvård av barn.

Lagstiftning och praxis i andra nordiska länder och i vissa europeiska länder

Utgående från den promemoria som sammanställdes av arbetsgruppen med uppgift att utreda utbetalning av hemvårdsstöd och underhållsstöd till utlandet beskrivs i det följande de förmåner i andra länder som motsvarar stödet för hemvård av barn och under-

hållsstödet samt hur förordningen om social trygghet tillämpas på dessa.

Sverige

I Sverige finns ingen förmån som motsvarar stödet för hemvård av barn. Sverige har däremot underhållsstöd som till beloppet är 1 173 svenska kronor per månad, dvs. ca 130 euro.

Riksförsäkringsverket i Sverige, det organ som motsvarar Folkpensionsanstalten, har våren 2004 gett ut anvisningar om de familjeförmåner som avses i förordningen om social trygghet. I anvisningarna nämns att personer som på grundval av förordningen om social trygghet är berättigade till förmåner från en annan medlemsstat inte är berättigade till motsvarande förmåner enligt Sveriges nationella lagstiftning.

Ett barn kan med stöd av förordningen om social trygghet vara berättigad till underhållsstöd från den stat där den underhållsskyldige arbetar. En i Sverige arbetande ensamförsörjare som har adopterat ett barn kan dessutom på grundval av förordningen om social trygghet vara berättigad till underhållsstöd från Sverige.

Underhållsstöd kan på bosättningsgrunder betalas ut från Sverige om den stat där den underhållsskyldige arbetar inte betalar ut förmånen. I detta fall krävs att barnets vårdnadshavare i enlighet med förordningen om social trygghet i första hand har ansökt om förmånen från den betalningsskyldiga staten och gjort allt som stått i hans eller hennes makt för att få underhållsstöd därifrån.

I Sverige är det främst försäkringskassan på den ort där personen är bosatt som är behörig myndighet när det gäller familjeförmåner enligt förordningen om social trygghet. Om personen inte bor i Sverige bestäms den behöriga försäkringskassan i första hand på basis av vistelse och i andra hand på basis av arbete. Familjemedlemmar som är bosatta utomlands omfattas av behörigheten för den försäkringskassa till vilken den i Sverige försäkrade familjemedlemmen hör.

Danmark

I Danmark finns en motsvarighet till stödet

för hemvård av barn (*tilskud till pasning af eget barn*). Förmånen betalas till barn som fyllt ett år men som inte uppnått skolåldern och erhållandet av stöd är beroende av hurvida kommunen betalar barnets dagvårdsplats. Förmånen är antagligen en familjeförmån enligt förordningen om social trygghet. Det danska socialministeriet bedömer under år 2004 vilka danska familjeförmåner som är familjeförmåner enligt förordningen.

Danmark har också en förmån som motsvarar underhållsstödet (*forskudsvis udbetaling af børnebidrag*) och som till beloppet är 5 304 danska kronor för sex månader, dvs. ca 119 euro per månad.

Med anledning av EG-domstolens domar gällande underhållsstöd har Danmarks socialstyrelse, *Den Sociale Sikringsstyrelse*, i maj 2003 fogat ett nytt kapitel om underhållsstöd till anvisningarna om tillämpningen av familjeförmåner enligt förordningen om social trygghet.

I anvisningarna konstateras att en förälder som är vårdnadshavare till ett barn och som bor med barnet i ett annat medlemsland är berättigad till underhållsstöd från Danmark om den underhållsskyldige föräldern arbetar eller är arbetslös i Danmark. Berättigade till danskt underhållsstöd är dessutom de personer som enligt förordningen om social trygghet omfattas av den sociala tryggheten i Danmark samt barnen till dessa personer, även om de bor i en annan medlemsstat. Som exempel på dessa grupper nämns gränsarbetare och utsända arbetstagare.

För barn som bor utomlands betalas därmed underhållsstöd när antingen den som erhåller underhållsstöd, dvs. den förälder som bor med barnet, eller den underhållsskyldige i egenskap av arbetstagare eller självständig yrkesutövare omfattas av den danska lagstiftningen om social trygghet. Dessutom kan personer som får pension från Danmark vara berättigade till underhållsstöd från Danmark.

Den kommun som senast har varit behörig kommun (*håndkommune*) för personen som får underhållsstöd ser till att underhållsstöd betalas ut till det barn som bor utomlands. Om den som får underhållsstöd aldrig har bott i Danmark sköts utbetalningen av stödtagarens arbetsgivares hemkommun eller av den kommun där den självständiga yrkesut-

övaren bedriver sin verksamhet. Om den som får underhållsstöd inte har eller aldrig har haft sådana kopplingar till Danmark, är det den underhållsskyldiges nuvarande eller senast behöriga kommun, arbetsgivarens kommun eller kommunen där den självständiga yrkesutövaren bedriver sin verksamhet som sköter om utbetalningen av underhållsstöd till ett barn som är bosatt utomlands.

På utlandsbetalningar tillämpas samma bestämmelser som på utbetalning av underhållsstöd i Danmark.

Norge

I Norge betalas hemvårdsstöd (*kontantstøtte*) till föräldrar till ett- och tvååriga barn. En förutsättning för att stöd skall beviljas är att såväl barnet som föräldern bor i Norge och att barnet inte vårdas eller i begränsad utsträckning vårdas på ett daghem som får statligt stöd. Nivån på förmånen varierar enligt hur många timmar barnet är på daghem. Förmånsbeloppet är högst 3 657 norska kronor, dvs. ca 436 euro, om barnet inte alls vårdas på daghem och minst 732 norska kronor, dvs. ca 87 euro, om barnet vårdas på daghem 25–32 timmar per vecka.

Utöver hemvårdsstödet har ensamförsörjare möjlighet att få understöd för vård av barn (*stønad til barnetilsyn*) för den tid dessa måste ordna vård för barnet på grund av arbete eller studier. Förmånsbeloppet är högst 2 671 norska kronor, dvs. ca 318 euro, för ett barn, 3 485 norska kronor, dvs. ca 415 euro, för två barn och 3 949 norska kronor, dvs. ca 470 euro, för tre eller flera barn.

Den norska regeringen har i februari 2003 beslutat att hemvårdsstöd betalas till utlandet i enlighet med förordningen om social trygghet. Rätten till hemvårdsstöd är också när det gäller barn som är bosatta utomlands bunden till hur mycket tid barnet tillbringar i offentligt stödd dagvård. Det norska *Rikstrygdeverket* har gett ut anvisningar om utbetalning av hemvårdsstöd till utlandet. Enligt anvisningarna betalas hemvårdsstöd till ett barn som bor i en annan EU- eller EES-stat ifall barnets förälder arbetar i Norge eller på ett norskt fartyg, får pension från Norge eller omfattas av den norska lagstiftningen om social trygghet men arbetar utomlands. Till den

sistnämnda gruppen hör i huvudsak tjänstemän och utsända arbetstagare.

Ansökningarna inlämnas till försäkringskontoret (*trygdekotoret*) i hemkommunen. Personer som är permanent bosatta utomlands kan sända in ansökningarna till *Folke-trygdekotorets* enhet för utlandsärenden.

I Norge betalas underhållsbidragsförskott (*bidragsforskott*) om 1 240 norska kronor, dvs. ca 148 euro per månad, om den ena föräldern inte har betalat underhållsbidrag. Sedan den 1 oktober 2003 har grunderna för beviljande av bidragsförskott ändrats så att förmånen blivit behovsprövad och beloppet beroende av bl.a. antalet barn och förmånstagarens inkomster. Förmånen betalas också ut till utlandet i de situationer som avses i förordningen om social trygghet.

Tyskland

I Tyskland får de föräldrar som vårdar och uppfostrar sitt barn själva närmast ett uppfostringsbidrag (*Erziehungsgeld*) som motsvarar stödet för hemvård av barn. Den som får uppfostringsbidrag kan arbeta på halvtid, högst 19 timmar per vecka. Uppfostringsbidragets belopp är högst 600 tyska mark, dvs. ca 307 euro per månad, beroende på inkomster. Bidraget betalas under högst 24 månader. Olika inrättningar i delstaterna svarar för utbetalandet av förmånen.

I Tyskland finns en förmån som motsvarar underhållsstödet, ett underhållsbidragsförskott (*Unterhaltsvorschuss*). Till under 12-åriga barn som bor i Tyskland med den ena föräldern betalas högst under sex år ett underhållsbidragsförskott, om barnets andra förälder inte betalar underhållsbidrag. Barnets underhållsbidragsfordran överförs till staten till den del underhållsbidragsförskott har utbetalats.

I de s.k. gamla delstaterna är förmånen 122 euro per månad för barn under sex år och 164 euro per månad för barn i åldern 6–12 år, och i de s.k. nya delstaterna på motsvarande sätt 106 respektive 145 euro. Underhållsbidragsförskott betalas på grundval av förordningen om social trygghet också till utlandet, varvid beloppet är det samma som vid betalning inom Tyskland.

I Tyskland har sammanställts anvisningar

om hur förordningen om social trygghet skall tillämpas på underhållsstöd. I anvisningarna redogörs i detalj för de grupper av personer vilkas utomlands bosatta barn kan vara berättigade till underhållsstöd från Tyskland. I anvisningarna konstateras också att barn bosatta i Tyskland kan vara berättigade till underhållsstöd från ett annat land.

Frankrike

I Frankrike har förmånerna när det gäller vård av småbarn förnyats från ingången av år 2004. Det har utfärdats en ny lag om vårdförmånerna när det gäller småbarn (*Prestation d'accueil du jeune enfant*).

I och med revideringen ersätts de tidigare hemvårdsstöden av ett s.k. tillägg för fritt val (*Complément de libre choix*). Syftet med tillägget för fritt val är att ge föräldrarna möjlighet att välja om de vill fortsätta att arbeta, förkorta arbetstiden eller avstå från att arbeta under barnets första levnadsår. Tillägget betalas för vård av barn under sex år och beloppet är bundet till vissa inkomstgränser. Förmånen består av ett vårdformstillägg och ett arbetsuppehållstillägg.

Vårdformstillägget (*Complément de libre choix du mode de garde*) är avsett för familjer där den ena föräldern eller båda föräldrarna fortsätter att arbeta. Beviljandet av stöd är kopplat till anställandet av en barnskötare, familjedagvårdare eller motsvarande vårdare. Stödet omfattar en ersättning för de socialavgifter som betalas för en vårdare (50–100 %) samt ett understöd som betalas direkt till familjen.

Arbetsuppehållstillägget (*Complément de libre choix d'activité*) betalas till familjer där åtminstone den ena av föräldrarna slutar att arbeta helt eller delvis för att stanna hemma och vårda barnet fram till dess det yngsta barnet fyller tre år. Om arbetstiden endast begränsas delvis kan arbetsuppehållstillägget betalas i samband med vårdformstillägget.

Ansökan görs hos familjeunderstöds-kassan på den ort där familjen bor. Stödberättigade är även personer som är arbetstagare eller självständiga yrkesutövare i Frankrike eller som får arbetslöshetsersättning där och vilkas make eller maka bor tillsammans med barnen i en annan EU-stat men inte arbetar. Om ma-

ken eller maken däremot arbetar i medlemsstaten i fråga har den försäkrade rätt till familjeunderstöd i denna medlemsstat och han eller hon får vid behov dessutom ett tillägg som Frankrike betalar ut.

Frankrike har också en underhållsstödsliknande förmån (*Allocation de soutien familial*) om ca 79 euro per månad. Förmånen betalas under vissa förutsättningar också för barn som befinner sig i andra medlemsstater. Förmånen betalas ut av familjeunderstöds-kassan (*Caisse d'allocations familiales*) som kan återkräva den utbetalda förmånen av den underhållsskyldige.

Österrike

I Österrike finns en förmån som motsvarar stödet för hemvård av barn (*Kinderbetreuungsgeld*) och som, enligt vissa inkomstgränser, betalas ut till föräldrar som själva vårdar sina under treåriga barn hemma. Stödbeloppet är ca 436 euro per månad.

I de situationer som avses i förordningen om social trygghet betalas hemvårdsstöd till utlandet, varvid beloppet är det samma som vid betalning inom landet. Österrikes socialministerium har gett ut anvisningar om hur förordningen om social trygghet skall tillämpas på hemvårdsstöd. Anvisningarna innehåller bl.a. en detaljerad förteckning över faktorer som anger om det är fråga om ett fall som omfattas av förordningen om social trygghet.

I Österrike är det sjukförsäkringsanstaltens lokalbyråer i Finland, som sörjer för att hemvårdsstödet betalas ut. Medlen till hemvårdsstödet erhålls ur utjämningsfonden för familjekostnader (*Familienlastenausgleichsfond*) som arbetstagarna och delstaterna finansierar med obligatoriska avgifter.

I Österrike finns en förmån som motsvarar underhållsstödet, ett underhållsbidragsförskott (*Unterhaltsvorschuss*). Förmånen betalas ut på basis av ett verkställbart beslut om underhållsbidrag, om underhållsbidrag inte har betalats under de senaste sex månaderna.

I de situationer som avses i förordningen om social trygghet betalas underhållsstöd till utlandet till samma belopp som inom Österrike. Fallen där underhållsstöd betalas ut till

utlandet är mycket sällsynta. Stöd har i enskilda fall främst betalats ut till Tyskland.

Österrikes justitieministerium, delstaternas socialmyndigheter (*Jugendwohlfahrtsträger*) och tingsrätterna handlägger underhållsstödsärenden. Underhållsstödet är en s.k. statlig förmån som finansieras med justitieministeriets medel. Österrikes justitieministerium har inte vidtagit några lagstiftningsåtgärder med anledning av EG-domstolens avgöranden, eftersom förordningen om social trygghet utgör direkt tillämplig rätt. Det har inte getts några anvisningar om tillämpningen av förordningen, men man överväger att göra det.

Estland

Estland har tio olika familjeförmåner, men ingen av dem motsvarar egentligen det finländska stödet för hemvård av barn eller underhållsstödet.

Estlands stöd för vård av barn är en förmån som omfattas av förordningen om social trygghet. Stödet betalas till föräldrar som uppfostrar barn under tre år eller som utöver ett barn under tre år också har barn i åldern 3–8 år eller fler än tre barn. Stödet betalas oavsett om föräldern arbetar eller inte. Frågan om barnen är placerade i dagvård eller vårdas hemma inverkar inte på beviljandet av stöd. Stöd för hemvård av barn betalas för ett barn under tre år till ett belopp av 600 kronor, dvs. ca 38 euro. Om det i familjen utöver ett barn under tre år finns barn i åldern 3–8 år betalas stöd för vård av barn till ett belopp av 300 kronor (19 euro) för varje barn i åldern 3–8 år.

2.3. Bedömning av nuläget

Utbetalning av hemvårdsstöd till utlandet på grundval av förordningen om social trygghet

Den gällande nationella lagstiftningen utgår från att kommunen betalar stöd för hemvård av barn när det gäller vård av barn som faktiskt är bosatta i kommunen. Eftersom ingen kommun är skyldig att ha hand om stödet för barn som bor utomlands faller denna skyldighet på staten, som svarar för att gemenskapslagstiftningen på lämpligt sätt

tillämpas i Finland. För barnen till de medborgare från EU- eller EES-länder som kommit till Finland för att arbeta betalar arbetstagarens vistelsekommun, i praktiken redan på grundval av de nuvarande författningarna, kostnaderna för det hemvårdsstöd som Folkpensionsanstalten verkställer eller ordnar behövlig barndagvård.

Social- och hälsovårdsministeriet och Folkpensionsanstalten har sinsemellan i förhandlingar kommit överens om praxisen för beviljandet av hemvårdsstöd efter att EG-domstolen meddelade Maaheimo-domen. Folkpensionsanstalten svarar för verkställandet av och verkställighetskostnaderna för det stöd för hemvård av barn som betalas till andra medlemsstater. Staten står för stödkostnaderna.

Lagstiftningen bör ändras så, att lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn innehåller bestämmelser om verkställandet av stödet för hemvård av barn och om finansieringen av förmåner i sådana situationer som avses i förordningen om social trygghet. I lagen bör nämnas att barn som vistas i andra EU- eller EES-länder har rätt till stöd för hemvård av barn enligt förordningen om social trygghet. Närmare reglering av bl.a. rätten till förmåner bör stödja sig på förordningen om social trygghet.

Utbetalning av underhållsstöd till utlandet på grundval av förordningen om social trygghet

Enligt gällande lagstiftning har barnets hemkommun enligt lagen om hemkommun hand om beviljandet och utbetalningen av underhållsstöd. I lagen bör föreskrivas om finansieringen och verkställandet av underhållsstöd i situationer där barn som bor utomlands enligt förordningen om social trygghet har rätt till underhållsstöd från Finland. Då statens svarar för finansieringen av underhållsstödet bör lagen också föreskriva om penningrörelsen mellan verkställaren av stödet och staten.

Också barn som bor i Finland kan, på basis av en förälders arbete, ha en sådan rätt till underhållsstöd från ett annat land som avses i förordningen om social trygghet. Förordningen om social trygghet utgör i Finland direkt tillämplig rätt. Den som erhåller under-

hållsstöd kan därmed också i dagens läge utgående från förordningen om social trygghet ansöka om underhållsstöd från det land där den underhållsskyldige arbetar. Förmåner som betalas ut från ett annat land skall samordnas med det finländska underhållsstödet. För närvarande fungerar samordningen inte i praktiken. Förordningen tillämpas inte, utan i dessa fall betalar barnets hemkommun fullt underhållsstöd på basis av den nationella lagstiftningen. Den nuvarande praxisen orsakar inte förluster för dem som får underhållsstöd. Endast i enskilda fall, främst i fråga om underhållsskyldiga som bor i Tyskland, kan barnet på grundval av förordningen om social trygghet ha rätt till en utländsk förmån som är större än underhållsstödet i Finland.

De situationer som avses i förordningen om social trygghet är till den grad sällsynta att det i dagens läge inte samlats någon sakkunskap i det system som grundar sig på verkställigheten i enskilda kommuner. Utöver regleringen av verkställighet, finansiering och utbyte av information föreligger inget behov av närmare reglering i lag, och sådan reglering är när det gäller EG-förordningen inte heller möjlig. Det vore däremot sannolikt nödvändigt att för kommunerna göra upp anvisningar av rekommenderande karaktär beträffande tillämpningen av förordningen om social trygghet och stå till tjänst med information om förordningen.

Erhållande av uppgifter för samordnandet av förmåner

Folkpensionsanstalten har redan tillgång till de uppgifter som behövs för en samordning av förmånerna, med undantag av de uppgifter som rör betalningen av underhållsstöd. Vad underhållsstödet beträffar bör en bestämmelse om utlämnande av uppgifter tas in i lagen om underhållstrygghet.

Beloppet av vårdpenning enligt stödet för hemvård och privat vård av barn

Stöden för hemvård och privat vård av barn har länge hållits på samma nivå. Stöden är inte indexbundna, vilket innebär att stödbeloppet inte har följt med de höjda levnads-kostnaderna. Stöden har inte berörts av det

mål som ställts för dem om att öka föräldrarnas valmöjligheter när föräldrarna beslutar om vårdformen för sina små barn. Enligt programmet för statsminister Vanhanens regering skall nivån på hemvårdsstöd höjas år 2005.

Justering av vårdtilläggets belopp enligt stödet för hemvård och privat vård av barn

I lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn finns inga bestämmelser om att Folkpensionsanstalten skall ha möjlighet att ålägga stödtagare att t.ex. årligen meddela sina inkomster för att vårdtilläggets belopp skall kunna justeras. Stödtagaren är inte nödvändigtvis medveten om att hans eller hennes inkomster ändrats på ett sätt som inverkar på vårdtilläggets belopp, eller så kan stödtagaren med avsikt låta bli att meddela om ändrade inkomster. Det är upp till stödtagaren själv att se till att vårdtilläggets belopp justeras. Detta har ofta lett till att för höga belopp betalats ut under t.o.m. mycket långa perioder och att stöd återkrävts, vilket är problematiskt för stödtagaren och arbetskrävande för Folkpensionsanstaltens byråer.

En årlig justering av vårdtillägget minskar antalet överbetalningar och återkrav. En årlig justering är i synnerhet nödvändig i situationer där stödtagaren bor utomlands. Personer som bor utomlands och får stöd för hemvård av barn besöker sällan Folkpensionsanstalten, vilket innebär att de förändringar som skett i personens ekonomiska situation kommer till Folkpensionsanstaltens kännedom enbart om personen själv meddelar om förändringarna.

3. Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1. Målsättning

Målet med propositionen är att säkerställa att stöd för hemvård av barn och underhållsstöd utbetalas till andra EU- eller EES-stater på det sätt som förutsätts i förordningen om social trygghet och EG-domstolens rättspraxis i frågan. Genom propositionen strävar man också efter att främja tillgodoseendet av förmanstagarnas rättigheter genom att förenhet-

liga den praxis och de förfaringsätt som hänför sig till tillämpningen av förordningen. Datasekretessen främjas genom preciseringar i de bestämmelser som rör utbyte av uppgifter.

Målet med propositionen är att stödtagare och underhållsskyldiga i de situationer som förordningen om social trygghet avser i så hög grad som möjligt skall få samma behandling som personer i motsvarande nationella situationer. För detta ändamål föreskrivs att de stöd som utbetalas till andra EU- eller EES-länder finansieras med statsmedel.

Genom nivåhöjningarna av stödet för hemvård och privat vård av barn strävar man efter hålla stöden på en nivå som fortsättningsvis ger familjerna alternativ när det gäller att ordna vård för småbarn. Samtidigt syftar revideringen till att stödja småbarnsfamiljernas ekonomiska ställning och ge familjerna bättre möjligheter att samordna arbetet och familjelivet.

Syftet med den föreslagna bestämmelsen om tidpunkten för en regelbunden justering av vårdtilläggets belopp är att säkerställa att familjerna får ett rätt dimensionerat vårdtillägg samt att undvika överbetalningar av vårdtillägg och det arbete som återkrav orsakar.

3.2. De viktigaste förslagen

Förslag gällande utbetalning av hemvårdsstöd till utlandet

Det föreslås att den nuvarande praxisen för utbetalning och finansiering av hemvårdsstöd till utlandet till nödvändiga delar skall inkluderas i lagen. Folkpensionsanstalten skall fortsätta att verkställa stöd för hemvård av barn också i de situationer som avses i förordningen om social trygghet. Det föreslås att Folkpensionsanstalten skall stå för verkställighetskostnaderna och att staten skall svara för finansieringen i övrigt. Arrangemanget har visat sig fungera i praktiken.

Förslag gällande underhållsstöd

I de situationer som avses i förordningen om social trygghet där barnet inte har sin hemkommun i Finland skall verkställandet

av underhållsstöd koncentreras till en enda kommun, med vilken social- och hälsovårdsministeriet skall ingå ett uppdragsavtal enligt den s.k. principen om full ersättning. Det föreslås att staten helt och hållet skall svara för finansieringen av de stöd som betalas till utlandet och för verkställighetskostnaderna. Det föreslås att den kommun som ingått uppdragsavtal också skall ersättas för de kostnader som uppstår på grund av tillhandahållandet av sakkunskap i anslutning till tillämpningen av förordningen och på grund av informationen till andra kommuner. Det ser ut att bli ett temporärt arrangemang på två år fram till dess att den nya förordningen träder i kraft.

Den kommun som har ingått ett uppdragsavtal skall ha möjlighet att av Folkpensionsanstaltens avdelning för hälsovård och utkomstskydd, av Utlandsenheten samt av social- och hälsovårdsministeriets familje- och socialavdelning och försäkringsavdelning få sakkunnighjälp i frågor som gäller tillämpningen av förordningen om social trygghet och i fastställandet av vem som är den primära betalaren.

Den av social- och hälsovårdsministeriet tillsatta arbetsgrupp som utrett utbetalningen av hemvårdsstöd och underhållsstöd till utlandet har också bedömt olika alternativ till de föreslagna finansierings- och verkställighetsmodellerna.

När det är fråga om barn som bor utomlands ansågs att det enda alternativet när det gäller finansieringen av underhållsstöd är att staten bär kostnadsansvaret. Också SOLMU 3-gruppen, som dryftat frågor i anslutning till den bosättningsbaserade sociala tryggheten, ansåg att kommunerna skall få full ersättning för de kostnader som föranleds av social- och hälsovård som erbjuds personer med hemort utomlands. Den förstnämnda arbetsgruppen presenterade som alternativa finansiärer vid sidan av staten bl.a. barnets senaste hemkommun, den kommun där den underhållsskyldige arbetar eller den kommun som social- och hälsovårdsministeriet utsett utifrån förhållandena i varje enskilt fall.

De verkställighetsalternativ som lagts fram fördelas enligt huruvida verkställandet av underhållsstöd skall överföras på Folkpensionsanstalten, som svarar för verkställandet

av andra familjeförmåner och förmedlandet av uppgifter rörande samordnandet, eller huruvida det finns någon kommun som kunde åläggas skyldigheten att svara för verkställandet av underhållsstödet.

Som grund för att underhållsstödet i de situationer som avses i förordningen om social trygghet skall börja verkställas av Folkpensionsanstalten framlades bl.a. svårigheten att bestämma en kommun som åläggs att verkställa stödet, komplicerad indrivning av underhållsbidrag i de situationer som avses i förordningen om social trygghet samt Folkpensionsanstaltens erfarenhet av internationella uppdrag. Folkpensionsanstalten är ett sådant förbindelseorgan som avses i förordningen om social trygghet och svarar för samordnandet av andra familjeförmåner. Eftersom de fall där förordningen tillämpas på underhållsstöd tros vara rätt sällsynta, kan en fungerande lösning i praktiken vara att koncentrera verkställandet av dessa till Folkpensionsanstalten. Folkpensionsanstalten har dock inget datasystem för verkställande av underhållsstöd, medan kommunerna har ett färdigt datasystem. Det vore inte heller motiverat att överföra verkställandet av underhållsstöd på Folkpensionsanstalten av den orsaken att underhållsstödet om några år inte längre omfattas av förordningen om social trygghet. Det vore därmed fråga om en temporär lösning, vilket innebär att det inte skulle vara ändamålsenligt att satsa på att utbilda Folkpensionsanstaltens anställda till att bli underhållsstödsexperten eller att satsa på att bygga upp ett datasystem.

Ovan nämnda arbetsgrupp bedömde dessutom de alternativ som grundar sig på kommunernas eller en enskild kommuns verkställighetsansvar och där Folkpensionsanstalten, genom att hjälpa kommunerna i informationsförmedlingen och i samordnandet av förmåner, fungerar som det förbindelseorgan som avses i förordningen om social trygghet. Ansvar för verkställandet av underhållsstöd för barn som bor utomlands kunde t.ex. ligga hos barnets senaste hemkommun i Finland, den kommun där den underhållsskyldige nu förtiden eller senast arbetade eller den kommun som social- och hälsovårdsministeriet utifrån förhållandena i varje enskilt fall utser som betalningsskyldig kommun.

Det konstaterades att alternativet med ett koncentrerat verkställande av sällsynta fall är mest funktionellt i praktiken. Genom att koncentrera verkställandet kan man säkerställa att de personer som behandlar ärendet är tillräckligt sakkunniga. Dessutom kan man utnyttja det datasystem för underhållsstöd som är i kommunal användning och undgå att endast för ett fåtal fall bygga upp ett nytt datasystem för Folkpensionsanstalten.

Det föreslås däremot att verkställandet av underhållsstöd till de barn som bor i Finland men som på grundval av förordningen om social trygghet är berättigade till underhållsstöd från en annan stat fortfarande skall vara en uppgift för barnets hemkommun. Det bör sammanställas anvisningar gällande tillämpningen av förordningen om social trygghet. Utgående från dessa kan barnets hemkommun identifiera de olika fall av underhållsstöd som avses i förordningen och vid behov hjälpa stödtagaren att ansöka om förmånen från utlandet. Kommunerna skall i fråga om förordningen om social trygghet erbjudas möjlighet till sakkunnighjälp och råd av den kommun med vilken social- och hälsovårdsministeriet ingår ett ovan nämnt uppdragsavtal om utbetalning av underhållsstöd till utlandet enligt förordning om social trygghet. När det gäller barn bosatta i Finland fastställs i uppdragsavtalet också att information skall ges till andra kommuner. Staten förbinder sig att ersätta kostnader som detta föranleder.

Tillämpandet av förordningen om social trygghet på barn som är bosatta i Finland kunde i praktiken sannolikt ske smidigare om man i dessa situationer koncentrerade utbetalandet av underhållsstöd och indrivningen av underhållsbidrag till en enda kommun med tillräckligt kunnande i frågan, jämfört med verkställande i de enskilda kommunerna. Här är problemet att barnets hemkommun för närvarande står för kostnaderna för underhållsstödet när barnet bor. Om verkställandet av underhållsstödet i de situationer på vilka förordningen kan tillämpas koncentrerades till en enda kommun, borde kommunerna i princip sinsemellan komma överens om kostnadsfördelningen, exempelvis genom uppdragsavtal. Administrativt sett vore det dock inte vettigt att ingå flera enskilda uppdragsavtal i ett ärende som kostnadsmissigt

är rätt så litet.

Också när det gäller barn som bor i Finland kunde ett administrativt sett lättare alternativ, som i praktiken bäst säkerställer att förordningen om social trygghet tillämpas, vara att verkställandet koncentreras till en enda kommun och att kostnadsansvaret överförs på staten till den del någon annan stat inte primärt ansvarar för utbetalandet av förmånerna. En sådan revidering har knappt några statsfinansiella verkningar alls, men kunde innebära en principiell ändring av uppgiftsfördelningen mellan staten och kommunen. Även om antalet dylika fall förblir lågt blir man, beroende på beloppet av tilläggskostnader som staten föranleds, tvungen att dra av tilläggskostnaderna från statsandelarna för social- och hälsovårdens driftskostnader. Det vore nödvändigtvis inte heller annars meningsfullt att tillfälligt, kanske bara för två år, överföra verkställandet av enskilda fall av underhållsstöd från en kommun till en annan, eftersom fallen efter en kort tid igen skulle överföras på barnets hemkommun.

Höjning av vårdpenningen enligt stödet för hemvård och privat vård av barn

Det föreslås att den vårdpenning enligt stödet för hemvård av barn som betalas för ett barn under tre år i familjen höjs från nuvarande 252,28 euro till 294,28 euro per kalendermånad. Det föreslås att vårdpenningen enligt stödet för privat vård av barn höjs från nuvarande 117,73 euro till 137,33 euro. Förslagen innebär en höjning om ca 17 procent.

Justering av vårdtilläggets belopp enligt stödet för hemvård och privat vård av barn

I lagen föreskrivs om en årlig justering av vårdtillägget. En årlig justering möjliggör en årlig uppföljning av en familjs inkomster. Om inkomsterna stiger eller sjunker väsentligt justeras vårdtilläggets belopp så att det motsvarar familjens inkomster. På så sätt säkerställs att familjen får ett rätt dimensionerat vårdtillägg och att för stora belopp inte utbetalas.

Genom lagändringen revideras lagstiftningen om inkomstrelaterat vårdtillägg så att den motsvarar lagstiftningen om andra in-

komstrelaterade förmåner. I lagen om bostadsbidrag (408/1975) och lagen om särskilt stöd till invandrare (1192/2002) föreskrivs om en årlig kontroll av inkomsterna för den som får inkomstrelaterat stöd.

4. Propositionens konsekvenser

4.1. Ekonomiska konsekvenser

Förslag gällande tillämpningen av förordningen om social trygghet

I propositionen föreslås att de kostnader som utbetalandet av vårdpenning och vårdtillägg enligt stödet för hemvård av barn samt utbetalandet av underhållsstöd till ett annat EU- eller EES-land orsakar ersätts av statsmedel. Det anslag som reserverats för detta ändamål ingår redan nu i statsbudgeten under social- och hälsovårdsministeriets moment 33.15.53, Vissa familjeförmåner som skall ersättas av staten. Anslaget baserar sig direkt på förordningen om social trygghet. Till denna del framkallar propositionen inte något behov av höjning av ifrågakvarande anslag i statsbudgeten.

År 2003 utbetalades stöd för hemvård av barn till ca hundra utomlands bosatta familjer per månad och för sammanlagt ca 170 barn. Kostnaderna för utbetalande av stödet uppgick till sammanlagt 759 000 euro. Folkpensionsanstalten började från ingången av år 2003 betala hemvårdsstöd till utlandet och i synnerhet i början av år betalades stöd i många fall retroaktivt, vilket höjde totalsumman av stöd under året.

I statsbudgeten för 2004 har reserverats medel för betalande av hemvårdsstöd till ca 350 utomlands bosatta familjer per månad. Det har under ovan nämnda moment under social- och hälsovårdsministeriets huvudtitel, reserverats 1 500 000 euro. År 2005 beräknas att stöd kommer att betalas till ca 130 familjer per månad, och för detta ändamål bör ett anslag om uppskattningsvis 1 000 000 euro reserveras. I uppskattningen har 60 000 euro beaktas som kostnadseffekter av den föreslagna höjningen av vårdpenningen enligt stödet för hemvård av barn.

År 2003 framlades veterligen endast en an-

sökan om utbetalande av underhållsstöd till utlandet. Ansökan gällde tre barn och kostnadseffekterna uppgick år 2003 till sammanlagt ca 2 400 euro. När det gäller underhållsstöd bedöms utbetalandet även i fortsättningen gälla enstaka fall. Antalet fall ökar antagligen efter att Estland anslöt sig till Europeiska unionen den 1 maj 2004. Inom loppet av juli månad år 2004 har Helsingfors stad tagit emot ett tiotal nya ansökningar om underhållsstöd till utlandet.

Det är svårt att uppskatta antalet barn som enligt förordningen om social trygghet är berättigade till underhållsstöd i första hand från utlandet. År 2003 betalades i Finland underhållsstöd till 105 898 barn. År 2003 fanns sammanlagt 60 891 underhållsskyldiga som var skyldiga att betala förfallande underhållsbidrag. Det finns inga statistiska uppgifter att tillgå när det gäller underhållsskyldiga som bor utomlands. På basis av de uppgifter som Helsingfors stad har samlat in för hela landet gällande indrivningen av underhållsbidrag från utlandet kan grovt uppskattas av det bor ca 4 000 underhållsskyldiga utomlands. På fastställandet av vilken stat som är betalningsskyldig inverkar i första hand såväl den underhållsskyldiges som den i Finland tillsammans med barnet bosatta föräldrarnas arbetssituation. Det bör dessutom beaktas att det inte i alla EU- eller EES-länder finns förmåner som underhållsstöd eller att villkoren för att dessa skall erhållas inte nödvändigtvis uppfylls. På basis av fallen med indrivning från utlandet bedöms att det t.ex. i Helsingfors finns ca 20–30 barn som är berättigade till underhållsstöd från utlandet. Ansökandet om stöd från utlandet har därmed inte i praktiken så betydande kommunalekonomiska konsekvenser.

Enligt motiveringen till budgeten för 2004 får anslaget under moment 33.15.53, Vissa familjeförmåner som skall ersättas av staten, även användas till att ersätta förvaltningsutgifter som utbetalandet av underhållsstöd till utlandet orsakar. I uppdragsavtalet för år 2004 får kommunen 10 % av två personers arbetsinsatser, dvs. 5 700 euro, i ersättning för förvaltningsutgifter i anslutning till verkställandet av underhållsstöd och även för utgifter som uppstår till följd av tillhandahållandet av sakkunskap gällande förordningen

om social trygghet och för informationen till andra kommuner.

I enlighet med förslaget skall staten ersätta den kommun som ingått uppdragsavtal för de utgifter som informationen om tillämpningen av förordningen om social trygghet orsakar i fråga om barn som bor i Finland. Det bedöms att den kommun som ingått uppdragsavtal hamnar att låta sammanlagt minst tre arbetstagare använda ca tio procent av sina årliga arbetsinsatser till att sköta de uppgifter som föreslås i lagförslaget. Dessutom behöver byråpersonalen lite mer arbetstid för att sköta de kontorsuppgifter som hänför sig till utbetalandet.

Förslag gällande nivåförhöjning av stödet för hemvård och privat vård av barn

År 2003 fick i medeltal ca 64 400 familjer per månad stöd för hemvård av barn. Under den första hälften av år 2004 fick i medeltal ca 63 700 familjer per månad stöd. År 2005 beräknas i medeltal ca 62 400 familjer per månad få stöd för hemvård av barn.

Utgifterna för stödet för hemvård av barn uppgick år 2003 till ca 290 000 000 euro, varav vårdpenningen utgjorde ca 190 000 000 euro. Under början av år 2004 har ca 100 000 000 euro utbetalats i vårdpenning enligt stödet för hemvård av barn.

Vårdpenning enligt stödet för privat vård av barn utbetalades år 2003 för i medeltal ca 13 700 barn per månad och under början av år 2004 för i medeltal ca 14 600 barn. Det uppskattas att stödet år 2005 kommer att omfatta i medeltal 13 500 barn per månad.

Utgifterna för stödet för privat vård av barn uppgick år 2003 till ca 21 500 000 euro, varav vårdpenningen utgjorde ca 19 000 000 euro. Under början av år 2004 har ca 10 000 000 euro utbetalats i vårdpenning enligt stödet för privat vård av barn.

Till följd av lagändringen beräknas utgifterna för stödet för hemvård av barn öka med 31 460 000 euro på årsnivå och utgifterna för stödet för privat vård av barn öka med 3 170 000 euro, dvs. sammanlagt 34 630 000 euro, varav statsandelen är 11 424 000 euro (32,99 %). Ökningen har beaktats under moment 33.32.30 i statsbudgeten för 2005.

Justering av vårdtilläggets belopp enligt stödet för hemvård och privatvård av barn

Den årliga justeringen av vårdtillägget ökar i viss grad antalet beslut om stöd för vård av barn och mängden kundkontakt, vilket förorsakar Folkpensionsanstalten administrativa utgifter, men på motsvarande sätt görs inbesparingar när det gäller de administrativa utgifter som föranleds av överbetalningar och återkrav av stöd för vård av barn.

4.2. Konsekvenser för olika medborgargrupperns ställning

De föreslagna ändringarna har konsekvenser med tanke på beständigheten hos de förmåner som betalas till personer som flyttar till ett annat land för att arbeta. Man försöker i enlighet med målen för förordningen om social trygghet förhindra att förmåner avbryts och att familjer helt och hållet lämnar utan förmåner. Genom att samordna förmåner hindrar man å sin sida att flera stater betalar ut överlappande förmåner.

I synnerhet när det gäller förslagen om underhållsstöd har man strävat efter att, i enlighet med barnets bästa, beakta att en tillämpning av förordningen om social trygghet inte skall leda till en fördröjd eller avbruten utbetalning av förmåner. Genom att koncentrera ansökningarna gällande barn som bor utomlands till en enda kommun tryggar man dels den sakkunskap som krävs i tillämpningen av förordningen, dels ett så snabbt beslutsfattande som möjligt. Barn som bor i Finland och som är berättigade till stöd från utlandet skall i vissa fall å sin sida ha möjlighet att i fortsättningen få hjälp med att ansöka om en utländsk förmån som är högre än det finländska underhållsstödet.

Om man kan säkerställa att förordningen om social trygghet tillämpas i hela landet ökar den regionala jämlikheten mellan människor, eftersom människorna då har samma möjligheter att få förmåner, oberoende av bosättningsort.

Syftet med nivåförhöjningen av stödet för hemvård och privat vård av barn är att öka familjernas möjligheter att välja det dagvårdsalternativ som lämpar sig bäst för familjen. Höjningen riktas till alla de familjer som,

som ett alternativ till den kommunala barn-dagvården, har valt att sköta ett barn som inte har fyllt tre år hemma eller ordna privat vård av ett barn som inte uppnått skolåldern.

Genom förslagen om årlig justering av vårdtilläggets belopp enligt stödet för hemvård och privat vård av barn eftersträvas ett förbättrat rättsskydd för stödtagare och en mer förutsebar tillgång till stöd. Målet är att säkerställa att familjerna får ett rätt dimensionerat vårdtillägg och att undvika återkrav av stöd på grund av överbetalningar.

5. Beredningen av propositionen

5.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial

Den av social- och hälsovårdsministeriet tillsatta arbetsgrupp (SOLMU 3) som undersökt den bosättningsbaserade sociala tryggheten föreslog i sin rapport (Social- och hälsovårdsministeriets arbetsgruppspromemorior 2003:22) bl.a. att nödvändiga ändringar görs i lagen om hemvård och privat vård av barn och lagen om underhållstrygghet för att förordningen om social trygghet skall kunna tillämpas. En på arbetsgruppens arbete baserad regeringsproposition med förslag till lagar om ändring av lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet och vissa lagar som har samband med den (76/2004) överläts till riksdagen våren 2004. I propositionen fanns inga förslag gällande stödet för hemvård av barn eller underhållsstödet.

Den av social- och hälsovårdsministeriet tillsatta arbetsgruppen med uppgift att utreda utbetalning av hemvårdsstöd och underhållsstöd till utlandet i enlighet med förordningen om social trygghet hade som mål att utreda behovet av en revidering av den nationella lagstiftningen om stöd för hemvård och underhållsstöd och av praxisen för beviljandet av förmåner, på så vis att det skall vara möjligt att betala ut förmåner i de internationella situationer som avses i förordningen om social trygghet. Arbetsgruppens rapport (Social- och hälsovårdsministeriets arbetsgruppspromemorior 2004:6) färdigställdes i mars 2004. I arbetsgruppens rapport ingick förslag till behövliga ändringar i lagen om stöd för

hemvård och privat vård av barn och i lagen om underhållstrygghet.

De lagändringar som föreslås i propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet utgående från de lagförslag som arbetsgruppen med uppgift att utreda utbetalning av hemvårdsstöd och underhållsstöd till utlandet lägger fram i sin promemoria och utgående från utlåtanden om förslagen.

Förslagen gällande nivåhöjningen av stödet för hemvård och privat vård av barn samt justeringen av vårdtilläggets belopp enligt stödet för hemvård av barn har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet.

5.2. Remissutlåtanden

Instanser som är centrala med avseende på ämnet har ombetts avge utlåtanden om den promemoria som sammanställts av arbetsgruppen med uppgift att utreda utbetalning av hemvårdsstöd och underhållsstöd till utlandet (Social- och hälsovårdsministeriets arbetsgruppspromemorior 2004:6). Justitieministeriet, utrikesministeriet, finansministeriet, Finlands Kommunförbund, Helsingfors stad och Vittis stad har inkommit med utlåtanden. Folkpensionsanstalten ansåg att det inte var nödvändigt att ge ett separat utlåtande, eftersom anstalten deltog så intensivt i beredningen av propositionen.

De föreslagna lagändringarna vann allmänt gehör i utlåtandena.

Utrikesministeriet anser att även om förordningen om social trygghet utgör direkt tillämplig rätt i Finland är det i synnerhet med tanke på barnets bästa nödvändigt att också på nationell lagstiftningsnivå utfärda bestämmelser om internationella situationer för att de rättigheter som förordningen tryggar skall kunna tillgodoses. Utrikesministeriet betonade dessutom att det är viktigt att skapa klara förfaringsätt för utbetalningen av förmåner i praktiken.

Justitieministeriet konstaterade i sitt utlåtande att förslagen tryggar att vårdpenning och vårdtillägg enligt stödet för hemvård av barn samt underhållsstöd utbetalas till andra medlemsstater på det sätt som förordningen och EG-domstolens rättspraxis förutsätter.

Justitieministeriet konstaterade vidare att förslaget gällande utbetalning av underhållsstöd till utlandet inte förorsakar ändringar inom justitieministeriets verksamhetsområde. Systemet för indrivning av underhållsbidrag hålls i grunden oförändrat, oberoende av om underhållsstöd betalas till utlandet eller inom Finland. Det att verkställandet av underhållsstöd koncentreras till en enda kommun i situationer där barnet inte har sin hemkommun i Finland har enligt justitieministeriet sin grund i en ändamålsenlig fördelning av uppgifter mellan kommunerna och inverkar inte på bl.a. justitieförvaltningens utsökningsväsende..

Finansministeriet hade inget att anmärka på när det gäller de föreslagna ändringarna av bestämmelserna och förfaringssätten. Finansministeriet anser att dessa vad innehållet beträffar motsvarar den nuvarande praxis som har skrivits in under moment 33.15.53 i statsbudgeten för 2004.

Finlands Kommunförbund ansåg i sitt utlåtande att de föreslagna lösningsmodellerna är riktiga. Kommunförbundet betonade att finansieringsansvaret när det gäller barn som bor utomlands ligger hos staten, inte hos kommunerna, eftersom det är fråga om situationer som uppkommer av förbindelser som staten ingår. Finlands Kommunförbund tog i enlighet med förslaget fasta på att kommunen, enligt principen om full ersättning, skall få full ersättning för de kostnader som uppstår till följd av den praktiska tillämpningen av uppdragsavtalsmodellen.

Enligt Helsingfors stad bör i de situationer som avses i förordningen om social trygghet underhållsstöd i detta skede verkställas på det sätt som föreslås i arbetsgruppspromemorian. Ett klart alternativ vore att koncentrera utbetalningen av underhållsstöd till utlandet till en enda kommun. Enligt Helsingfors stad skulle däremot i Finland bosatta barns rätt till

underhållsstöd från andra EU-länder förutsätta krävande åtgärder. Om det via den kommun som ingått uppdragsavtal och Folkpensionsanstalten har klargjorts att den primära betalaren är ett annat EU-land, hänvisas vårdnadshavaren till att ansöka om underhållsstöd från ifrågavarande land. Ansökandet förutsätter att en blankett på ett främmande språk fylls i och att det dokument som ligger som grund för underhållsstödet överlämnas till ifrågavarande lands språk. De förslag till preciseringar som Helsingfors stad har framfört i sitt utlåtande har beaktats vid beredningen av propositionen.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

6.1. Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2005 och avses bli behandlad i samband med den.

6.2. Samband med internationella fördrag

När det gäller underhållsstödet är behovet av de föreslagna ändringarna sannolikt tidsbegränsat, och frågan om hur länge ändringarna skall vara i kraft är beroende av hur revideringen av förordningen om social trygghet framskrider. Processen kring revideringen av förordningen har slutförts våren 2004 och den nya förordningen om koordinering när det gäller den sociala tryggheten har godkänts. Förordningen blir dock tillämplig först när den nya tillämpningsförordningen har godkänts. Kommissionen torde lägga fram ett förslag till tillämpningsförordning vid årsskiftet 2005 och förslaget torde godkännas år 2006 vilket innebär att förordningarna torde träda i kraft år 2007.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

3 §. *Val av vårdform.* Avsikten är att till paragrafen foga ett 2 mom., enligt vilket situationer där barnet inte vistas i Finland men där man för barnets del, med stöd av förordningen om social trygghet, har rätt till vårdpenning och vårdtillägg enligt stödet för hemvård av barn i enlighet med denna lag jämföras med situationen att barnet faktiskt är bosatt i Finland.

4 §. *Vårdpenning.* Det föreslås att paragrafens 2 mom. ändras så att den vårdpenning enligt stödet för hemvård av barn som betalas för ett barn under tre år i familjen höjs från nuvarande 252,28 euro till 294,28 euro per kalendermånad. Det föreslås på motsvarande sätt att vårdpenningens grundbelopp enligt stödet för privat vård av barn höjs från nuvarande 117,73 euro till 137,33 euro.

6 §. *Bestämmande av vårdtillägg.* Enligt 6 § 4 mom. i gällande lag skall Folkpensionsanstalten justera vårdtilläggets belopp om de inkomster som påverkar vårdtillägget har förändrats väsentligt eller om det annars finns anledning att justera det. Avsikten är att upphäva momentet i fråga och föreskriva om justering av vårdtillägg i en ny 6 a paragraf.

6 a §. *Justering av vårdtillägg.* I 1 mom. föreskrivs om en årlig justering av vårdtillägg. I gällande lag finns inga bestämmelser om att Folkpensionsanstalten skall ha möjlighet att ålägga stödtagare att t.ex. årligen meddela sina inkomster för att vårdtilläggets belopp skall kunna justeras. Enligt 23 § i lagen är stödtagare skyldiga att meddela Folkpensionsanstalten om förändringar i sina inkomster. Stödtagaren är inte nödvändigtvis medveten om att hans eller hennes inkomster ändrats på ett sätt som inverkar på vårdtilläggets belopp, eller så låter stödtagaren med avsikt bli att meddela om ändrade inkomster. Detta har ofta lett till överbetalningar och till återkrav av stöd. Den nya bestämmelsen motsvarar bl.a. de bestämmelser om årlig justering av inkomstrelaterade förmåner som

ingår i lagen om bostadsbidrag och lagen om särskilt stöd till invandrare.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs om justering av vårdtillägg när familjesituationen ändras på ett sätt som inverkar på vårdtilläggets belopp innan det gått ett år sedan vårdtillägget började betalas ut eller senast justerades. Paragrafens 3 mom. gäller främst situationer där vårdtillägget höjs retroaktivt efter att familjens inkomster har sjunkit. Vårdtillägget höjs retroaktivt för högst sex månader från det att uppgifter om ändrade inkomster har meddelats. Detta motsvarar tiden för retroaktiv ansökan om stöd för vård av barn.

9 §. *Finansiering.* Avsikten är att ändra paragrafens 1 mom. så att det i momentet nämns att staten ersätter Folkpensionsanstalten för kostnader som uppstår för det stöd som betalas enligt 3 § 2 mom.

Avsikten är att till paragrafen foga ett nytt 3 mom. som motsvarar 2 mom. om att kommunen ersätter kostnader. Enligt detta 3 mom. bestäms den ersättning för kostnader som staten skall betala varje månad på grundval av de stöd som skall betalas till dem som är berättigade till stöd enligt 3 § 2 mom. Till 4 mom. fogas dessutom en hänvisning till staten, vid sidan av hänvisningen till kommunen. För staten gäller samma förfaringssätt som för kommunerna: från ersättningen dras av skillnaden mellan eventuella förskott och det utbetalda stödet samt återkrävt stöd.

10 §. *Betalning av förskott.* Avsikten är att i paragrafens 1 mom. nämna om ersättning när det gäller förmåner som betalas ut med stöd av 9 § 3 mom. Paragrafens 2 mom. ändras så att det i momentet nämns att staten, utöver kommunen, i förskott skall betala ersättning till Folkpensionsanstalten så som anstalten bestämmer.

1.2. Lagen om underhållstrygghet

1 §. *Lagens syfte och tillämpningsområde.* Avsikten är att till paragrafen foga ett nytt 3 mom. som gäller avvikelser från kravet på bosättning i Finland. Enligt det nya 3 mom. skall kravet på att ett barn är bosatt i Finland

inte tillämpas om barnet har rätt till underhållsstöd från Finland på grundval av förordningen om social trygghet.

3 §. *Verkställighet.* Avsikten är att till paragrafen foga nya 3–5 mom. Enligt 2 mom. skall organet i den kommun som är barnets hemkommun sköta de uppgifter som hör till det organ som sköter uppgifterna enligt lagen om underhållstrygghet. Avsikten är att i det nya 3 mom. reglera situationer där barnets hemkommun inte är i Finland men barnet på grundval av förordningen om social trygghet har rätt att få underhållsstöd från Finland. I dessa fall utbetalas och verkställs underhållsstödet av det kommunala organ som har förbundit sig därtill i det uppdragsavtal som organet har ingått med social- och hälsovårdsministeriet och som avses i 2 § 2 mom. i kommunallagen (365/1995).

Enligt 1 § i lagen om underhållstrygghet inbegriper verkställandet av lagen om underhållstrygghet tre helheter: 1) utbetalning av underhållsstöd, 2) åtgärder för uppbärande av underhållsbidrag och 3) åtgärder för fastställande och ändring av underhållsbidrag. Av dessa koncentreras de två första helheterna till den kommun som ingått uppdragsavtal i de situationer enligt förordningen om social trygghet där barnet inte har hemkommun i Finland. Fastställandet av underhållsbidrag lämnas däremot utanför arrangemanget. På denna helhet tillämpas även i fortsättningen gällande bestämmelser i lagen om underhåll för barn och lagen om underhållstrygghet. Den kommun som ingått uppdragsavtal skall i dessa fall också vid behov ge handräckning till andra kommuner och hjälpa sakägare.

En ansökan om underhållsstöd för ett barn som bor utomlands överförs på den kommun som ingått uppdragsavtal. Denna kommun betalar stöd så länge barnet i fråga enligt förordningen om social trygghet är berättigad till underhållsstöd från Finland. Samma kommun sörjer för indrivningen av underhållsstöd tills indrivningen är slutförd eller tills barnet eventuellt till följd av flytt till Finland får en hemkommun i landet.

Den kommun som ingått uppdragsavtal kan besluta att den underhållsskyldige på grundval av 20 § i lagen om underhållstrygghet skall befrias från skyldigheten att betala underhållsbidragsskulder också för den tid som

staten har stått för stödkostnaderna. Staten jämställs i dessa fall därmed med kommuner.

I det nya 4 mom. föreskrivs om överlämnande av information som hänför sig till förordningen om social trygghet. Enligt bestämmelsen kan social- och hälsovårdsministeriet och en kommun genom uppdragsavtal komma överens om att ge andra kommuner information som ansluter sig till förordningen om social trygghet.

Det föreslås att informationen också skall gälla barn som bor i Finland. Barnets hemkommun kan vid behov i samråd med den kommun som ingått uppdragsavtal och Folkpensionsanstalten utreda situationen för en i utlandet bosatt underhållsskyldig. Om det uppdragas att barnet har rätt till underhållsstöd från en annan medlemsstat hjälper kommunen den som ansöker om underhållsstöd att primärt få en ansökan om underhållsstöd anhängiggjord i det betalningsskyldiga landet. Om en annan stat på grundval av förordningen om social trygghet betalar underhållsstöd kan barnets hemkommun upphöra med att betala ut underhållsstöd eller vid behov endast betala mellanskillnaden i förmån. När utbetalningen av förmåner överförs från ett land till ett annat tillämpas enligt behov bestämmelserna om återkrav i artikel 111 i tillämpningsförordningen. När utbetalningen av förmåner överförs på den stat där den underhållsskyldige arbetar driver staten, i enlighet med sin egen lagstiftning, i fortsättningen in det stöd den betalar av den underhållsskyldige. Barnets hemkommun kvarstår med befogenheten att driva in de underhållsbidrag som inte betalats före övergången och de underhållsstöd som betalats från Finland, dvs. s.k. utestående underhållsbidrag.

I det nya 5 mom. anges vad det i 3 och 4 mom. avsedda uppdragsavtalet åtminstone skall inbegripa. Eventuella tvister som hänför sig till avtalet behandlas som förvaltnings-tvistemål i förvaltningsdomstolen i enlighet med vad som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

4 a §. *Ersättande av kostnader i vissa särskilda situationer.* Den föreslagna 4 a § är helt ny. I den föreskrivs om ersättningar som skall betalas till den kommun som ingått uppdragsavtal.

Enligt 1 mom. skall staten betala full er-

sättning till den kommun som ingått uppdragsavtal för de kostnader som uppstår till följd av betalningen av underhållsstöd till utlandet och lämnandet av information till andra kommuner. Ersättningen avses vara täckande. Om ersättande av kostnader som uppstår till följd av utbetalningen av direkta förmåner föreskrivs närmare i 2 mom. Kommunen bör förutom för kostnaderna för utbetalandet av förmåner också på det sätt som närmare fastställs i uppdragsavtalet få ersättning för personalutgifter som uppstår till följd av upprätthållandet av sakkunskap gällande förordningen om social trygghet och av överlämnandet av information till andra kommuner samt för förvaltningsutgifter och andra motsvarande utgifter som uppdragsavtalet föranleder. Till förvaltningsutgifterna kan t.ex. räknas eventuella nödvändiga översättningsutgifter i verkställandet av underhållsstöd.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs närmare om ersättande av kostnader som uppstår till följd av utbetalningen av förmåner. Ersättning betalas årligen i efterhand utgående från de uppgifter som den kommun som ingått uppdragsavtal meddelar. Grunden för ersättningen är ifrågavarande år det belopp som återstår när det belopp av underhållsstöd som kommunen har drivit in hos de underhållsskyldiga som ersättning för underhållsstödet har dragits av från de underhållsstöd som betalats ut i enlighet med förordningen om social trygghet.

Det föreslås att 3 mom. skall innehålla ett bemyndigande om att det vid behov skall vara möjligt att utfärda närmare bestämmelser om ersättande av kostnader genom förordning av statsrådet.

26 a §. *Folkpensionsanstaltens rätt till uppgifter.* Den föreslagna 26 a § är helt ny. I paragrafen föreskrivs om ett kommunalt or-

gans skyldighet att till Folkpensionsanstalten överlämna sådana uppgifter i anslutning till utbetalandet av underhållsstöd som är nödvändiga med tanke på den samordning av förmåner som avses i förordningen om social trygghet. Uppgifterna överlämnas på Folkpensionsanstaltens begäran.

Ikraftträdandebestämmelse. Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2005. De ansökningar om utbetalning av underhållsstöd till utlandet som lämnas in innan lagen träder i kraft handläggs med hjälp av temporära arrangemang genom uppdragsavtal som ingås med en kommun eller vid behov flera kommuner.

2. Närmare bestämmelser

Det föreslås att det i 4 a § i lagen om underhållstrygghet skall ges möjlighet att vid behov genom förordning av statsrådet utfärda närmare bestämmelser om ersättande av kostnader som uppstår för en kommun som ingått uppdragsavtal med stöd av 3 § 3 och 4 mom.

Eftersom propositionen gäller en EG-förordning är det inte möjligt att i en nationell lag föreskriva om rätten till eller samordnandet av förmåner. Det vore däremot nödvändigt att sammanställa anvisningar för kommunerna beträffande hur förordningen om social trygghet skall tillämpas på underhållsstöd.

3. Ikraftträdande

De föreslagna lagändringarna avses träda i kraft den 1 januari 2005.

Med stöd av vad som anförts ovan förelägs Riksdagen följande lagförslag:

*Lagförslagen***1.****Lag****om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn av den 20 december 1996 (1128/1996) 6 § 4 mom.,

ändras 4 § 2 och 3 mom., 9 § 1 och 3 mom. och 10 §, av dem 4 § 2 och 3 mom. sådana de lyder i lag 562/2000 och 10 § sådan den lyder delvis ändrad i sistnämnda lag, samt

fogas till 3 §, sådan den lyder i lag 1291/1999, ett nytt 2 mom., varvid de nuvarande 2 och 3 mom. blir 3 och 4 mom., till 9 § ett nytt 3 mom., varvid det ändrade 3 mom. blir 4 mom., och till lagen en ny 6 a § som följer:

3 §

Val av vårdform

Situationer där barnet inte vistas i Finland men där man för barnets del, med stöd av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, har rätt till vårdpenning och vårdtillägg enligt stödet för hemvård av barn i enlighet med denna lag jämföras med den situationen att barnet faktiskt är bosatt i Finland.

4 §

Vårdpenning

Vårdpenning enligt stödet för hemvård av barn är 294,28 euro för ett barn under tre år i familjen och 84,09 euro för varje följande barn under tre år samt 50,46 euro per kalendermånad för varje annat barn.

Vårdpenningen enligt stödet för privat vård av barn är 137,33 euro per kalendermånad för varje barn i familjen. Vårdpenningen betalas på det villkor att föräldrarna eller andra vårdnadshavare inte i fråga om något barn utnyttjar sin rätt till stöd för hemvård av barn.

6 a §

Justering av vårdtillägg

Vårdtillägget justeras när det gått ett år sedan vårdtillägget började betalas ut eller senast justerades (*årlig justering*).

Utöver vad som bestäms i 1 mom. skall vårdtillägget justeras

1) om familjens inkomster, som påverkar vårdtillägget, har stigit med minst 10 procent,

2) om familjens inkomster, som påverkar vårdtillägget, har sjunkit och en tillförlitlig utredning över detta har lagts fram,

3) om antalet familjemedlemmar ändras, eller

4) om vårdtillägget i övrigt behöver justeras.

Vårdtillägget höjs retroaktivt för högst sex månader från det att uppgifter om inkomständringar har meddelats.

9 §

Finansiering

Kommunen betalar ersättning till Folkpensionsanstalten för de kostnader som föranleds av stöd som har betalats enligt denna lag, med undantag av kostnader för stöd som betalas enligt 3 § 2 mom., för vilka staten betalar ersättning till Folkpensionsanstalten.

Den ersättning för kostnaderna som staten skall betala enligt 1 mom. bestäms varje må-

nad på grundval av de stöd som skall betalas till dem som är berättigade till stöd enligt 3 § 2 mom.

Från ersättningen för kostnaderna skall dras av skillnaden mellan de kostnader som kommunen eller staten tidigare har ersatt och det utbetalda stödet samt återkrävt stöd.

10 §

Betalning av förskott

Folkpensionsanstalten skall senast den 15 varje månad meddela kommunen och, när det gäller de förmåner som betalas ut med stöd

av 9 § 3 mom., staten det sammanlagda beloppet av stöd som under månaden betalas till dem som får stöd.

Kommunen eller på motsvarande sätt staten skall på grundval av det meddelande som nämns i 1 mom. senast den 20 i samma månad till Folkpensionsanstalten så som anstalten bestämmer i förskott betala det belopp som anges i 1 mom.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag**om ändring av lagen om underhållstrygghet**

I enlighet med riksdagens beslut fogas till 1 § i lagen av den 7 augusti 1998 om underhållstrygghet (671/1998) ett nytt 3 mom., till 3 § nya 3–5 mom. och till lagen nya 4 a och 26 a § som följer:

1 §

Lagens syfte och tillämpningsområde

Vad som i denna paragraf föreskrivs om ett i Finland bosatt barn tillämpas inte om barnet har rätt till underhållstöd från Finland på grundval av förordningen om social trygghet rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, nedan förordningen om social trygghet.

3 §

Verkställighet

Om ett barn på grundval av förordningen om social trygghet har rätt att få underhållstöd från Finland men barnets hemkommun inte är i Finland, sköts utbetalningen av underhållsstödet och vidtas de kommunala åtgärderna i anslutning till indrivningen av underhållsbidrag av det kommunala organ som förbundit sig därtill i det uppdragsavtal som organet har ingått med social- och hälsovårdsministeriet och som avses i 2 § 2 mom. i kommunallagen (365/1995).

Genom uppdragsavtal kan dessutom fastställas att kommunen skall ge andra kommuner information som har samband med förordningen om social trygghet.

I det uppdragsavtal som avses i 3 och 4 mom. skall åtminstone fastställas det ersättningsbelopp som staten skall betala med iakttagande av de grunder som anges i 4 a §

samt avtalas om hur betalningen skall ske, om avtalets giltighetstid samt om uppsägning av avtalet. Tvister som hänför sig till avtalet behandlas som förvaltningstvistemål i förvaltningsdomstolen i enlighet med vad som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

4 a §

Ersättande av kostnader i vissa särskilda situationer

På grundval av 3 § 3 mom. betalar staten full ersättning till kommuner som ingått uppdragsavtal för de kostnader som betalningen av underhållsstöd orsakar. På de grunder som fastställts i uppdragsavtalet betalar staten dessutom ersättning för de personal- och förvaltningskostnader som skötseln av de uppgifter som avses i 3 § 3 och 4 mom. orsakar kommunerna.

Kommuner som ingått uppdragsavtal skall årligen meddela staten det sammanlagda beloppet av underhållsstöd som betalats ut i enlighet med förordningen om social trygghet samt det sammanlagda beloppet av underhållsbidrag som hänför sig till avtalstiden för stöden och som kommunen har drivit in hos de underhållsskyldiga som ersättning för underhållsstödet. Meddelandet skall ges senast innan slutet av januari följande år. Staten skall utgående från meddelandet betala kommunen det belopp som motsvarar skillnaden mellan de stöd som betalats ut och de medel som drivits in hos de underhållsskyldiga.

Närmare bestämmelser om ersättande av kostnader utfärdas genom förordning av statsrådet.

26 a §

Folkpensionsanstaltens rätt till uppgifter

Folkpensionsanstalten och besvärinstanserna har på begäran och utan hinder av sekretessbestämmelserna och andra begränsningar i fråga om erhållande av uppgifter rätt att av det kommunala organet få de uppgifter

som hänför sig till utbetalandet av underhållsstöd och som är nödvändiga med tanke på den samordning av förmåner som avses i förordningen om social trygghet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 14 september 2004

Republikens President

TARJA HALONEN

Omsorgsminister *Liisa Hyssälä*

1.

Lag**om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn av den 20 december 1996 (1128/1996) 6 § 4 mom.,
ändras 4 § 2 och 3 mom., 9 § 1 och 3 mom. och 10 §, av dem 4 § 2 och 3 mom. sådana de lyder i lag 562/2000 och 10 § sådan den lyder delvis ändrad i sistnämnda lag, samt
fogas till 3 §, sådan den lyder i lag 1291/1999, ett nytt 2 mom., varvid de nuvarande 2 och 3 mom. blir 3 och 4 mom., till 9 § ett nytt 3 mom., varvid det ändrade 3 mom. blir 4 mom., och till lagen en ny 6 a § som följer:

Gällande lydelse

3 §

Val av vårdform

Stöd enligt denna lag betalas på det villkor att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare inte väljer en dagvårdsplats enligt 11 a § 1 mom. lagen om barndagvård och att barnet faktiskt är bosatt i Finland.

4 §

Vårdpenning

Vårdpenning enligt stödet för hemvård av barn är 252,28 euro för ett barn under tre år i familjen och 84,09 euro för varje följande

Föreslagen lydelse

3 §

Val av vårdform

Stöd enligt denna lag betalas på det villkor att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare inte väljer en dagvårdsplats enligt 11 a § 1 mom. lagen om barndagvård och att barnet faktiskt är bosatt i Finland.

Situationer där barnet inte vistas i Finland men där man för barnets del, med stöd av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, har rätt till vårdpenning och vårdtillägg enligt stödet för hemvård av barn i enlighet med denna lag jämföras med den situationen att barnet faktiskt är bosatt i Finland.

4 §

Vårdpenning

Vårdpenning enligt stödet för hemvård av barn är 294,28 euro för ett barn under tre år i familjen och 84,09 euro för varje följande

barn under tre år samt 50,46 euro per kalendermånad för varje annat barn.

Vårdpenningen enligt stödet för privat vård av barn är 117,73 euro per kalendermånad för varje barn i familjen. Vårdpenningen betalas på det villkor att föräldrarna eller andra vårdnadshavare inte i fråga om något barn utnyttjar sin rätt till stöd för hemvård av barn.

barn under tre år samt 50,46 euro per kalendermånad för varje annat barn.

Vårdpenningen enligt stödet för privat vård av barn är 137,33 euro per kalendermånad för varje barn i familjen. Vårdpenningen betalas på det villkor att föräldrarna eller andra vårdnadshavare inte i fråga om något barn utnyttjar sin rätt till stöd för hemvård av barn.

6 §

Bestämmande av vårdtillägg

Vårdtilläggets belopp skall justeras, om de inkomster som påverkar vårdtillägget har förändrats väsentligt eller om det annars finns anledning att justera det. Folkpensionsnstaten bestämmer vad som avses med väsentlig förändring.

6 §

Bestämmande av vårdtillägg

(4 mom. upphävs)

6 a §

Justering av vårdtillägg

*Vårdtillägget justeras när det gått ett år sedan vårdtillägget började betalas ut eller senast justerades (**årlig justering**).*

Utöver vad som bestäms i 1 mom. skall vårdtillägget justeras

1) om familjens inkomster, som påverkar vårdtillägget, har stigit med minst 10 procent,

2) om familjens inkomster, som påverkar vårdtillägget, har sjunkit och en tillförlitlig utredning över detta har lagts fram,

3) om antalet familjemedlemmar ändras, eller

4) om vårdtillägget i övrigt behöver justeras.

Vårdtillägget höjs retroaktivt för högst sex månader från det att uppgifter om inkomständringar har meddelats.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Finansiering

Kommunen betalar ersättning till folkpensionsanstalten för de kostnader som föranleds av stöd som har betalats enligt denna lag.

Från ersättningen för kostnaderna skall dras av skillnaden mellan de kostnader som kommunen tidigare har ersatt och det utbetalda stödet samt återkrävt stöd.

10 §

Betalning av förskott

Folkpensionsanstalten skall senast den 15 varje månad meddela kommunen det sammanlagda beloppet av stöd som under månaden betalas till dem som åtnjuter stöd.

Kommunen skall på grundval av det meddelande som nämns i 1 mom. senast den 20 i samma månad till Folkpensionsanstalten så som anstalten bestämmer i förskott betala det belopp som anges i 1 mom.

9 §

Finansiering

Kommunen betalar ersättning till Folkpensionsanstalten för de kostnader som föranleds av stöd som har betalats enligt denna lag, *med undantag av kostnader för stöd som betalas enligt 3 § 2 mom., för vilka staten betalar ersättning till Folkpensionsanstalten.*

Den ersättning för kostnaderna som staten skall betala enligt 1 mom. bestäms varje månad på grundval av de stöd som skall betalas till dem som är berättigade till stöd enligt 3 § 2 mom.

Från ersättningen för kostnaderna skall dras av skillnaden mellan de kostnader som kommunen *eller staten* tidigare har ersatt och det utbetalda stödet samt återkrävt stöd.

10 §

Betalning av förskott

Folkpensionsanstalten skall senast den 15 varje månad meddela kommunen *och, när det gäller de förmåner som betalas ut med stöd av 9 § 3 mom., staten* det sammanlagda beloppet av stöd som under månaden betalas till dem som får stöd.

Kommunen *eller på motsvarande sätt staten* skall på grundval av det meddelande som nämns i 1 mom. senast den 20 i samma månad till Folkpensionsanstalten så som anstalten bestämmer i förskott betala det belopp som anges i 1 mom.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.